

PROTESTO HAKKINI KORU!

Protesto hakkımızı
neden korumalıyız

PROTESTO
HAKKINI KORU

AMNESTY
INTERNATIONAL

Uluslararası Af Örgütü, herkesin içindeki insanlığı harekete geçiren ve hepimizin insan haklarından yararlanabilmesi için değişim kampanyaları yürüten 10 milyon kişilik bir harekettir. Vizyonumuz, iktidardakilerin sözlerini tuttuğu, uluslararası hukuka saygı duyduğu ve hesap verdiği bir dünyadır. Tüm hükümetlerden, siyasi ideolojilerden, ekonomik çıkarlardan ve dini inançlardan bağımsız ve asli gelir kaynağı üye aidatları ve bireysel bağışlar olan bir kurumuz. Dünyanın her yerindeki insanlarla dayanışma ve şefkat içinde hareket etmenin toplumlarımızı daha iyiye doğru değiştirebileceğine inanıyoruz.

© Amnesty International 2022
Aksinin ifade edildiği durumlar haricinde, bu belgenin içeriği Creative Commons (alıntı, gayriticari, türetilemez, uluslararası 4.0) tarafından lisanslıdır.
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode>
Daha fazla bilgi için sitemizdeki izinler sayfasını ziyaret edebilirsiniz:
www.amnesty.org
Uluslararası Af Örgütü dışında bir telif hakkı sahibine atfedilen içerikler Creative Commons lisansına tabi değildir.

İlk kez 2022 yılında Uluslararası Af Örgütü tarafından yayımlanmıştır.
Peter Benenson House, 1 Easton Street, London WC1X 0DW, UK

Kapak Fotoğrafı: Demokrasi yanlısı protestocular, Tayland'ın Bangkok kentinde bir protestoda şişirilebilir ördeler taşıyor, 27 Kasım 2020.
©Anadolu Agency via Getty Images

İçindekiler

1. GİRİŞ	4
2. PROTESTO ETME HAKKIMIZ VAR	5
2.1 PROTESTO ETME HAKKIMIZ VAR MI?	5
2.2 BARIŞÇIL PROTESTOLARI KOLAYLAŞTIRMA GÖREVİ	6
2.3 PROTESTOLAR KISITLANABİLİR Mİ?	8
3. PROTESTO HAKKINI NEDEN KORUMALIYIZ	10
3.1 İNSAN HAKLARININ GELİŞTİRİLMESİNDE PROTESTOLARIN ROLÜ	10
3.2 KÜRESEL BİR SORUN İÇİN KÜRESEL BİR KAMPANYA	12
4. İNSANLARIN HAREKETE GEÇMESİNDEKİ KÜRESEL EĞİMLER	13
4.1 PROTESTOLARIN YAYILMASI	13
4.2 İNSANLAR NASIL PROTESTO EDİYOR?	14
4.3 AYRIMCILIK PROTESTOCULARI NASIL ETKİLİYOR?	16
5. SALDIRI ALTINDAKİ PROTESTOLAR	19
5.1 PROTESTOLARIN BASTIRILMASI VE GÜÇ KULLANIMINDA GÖRÜLEN EĞİMLER	20
GÜVENLİKLEŞTİRME	20
ASKERİLEŞTİRME	22
AZ ÖLDÜRÜCÜ SİLAHLAR DAHİL GÜÇ KULLANIMI	24
5.2 PROTESTOLARI BASTIRMAK İÇİN YASALARIN KULLANILMASI	27
PROTESTOLARI KISITLAYAN OLAĞAN MEVZUAT	27
PROTESTO HAKKINI KISITLAMAK İÇİN KULLANILAN OLAĞANÜSTÜ HÂL YETKİLERİ	29
PROTESTOCULARIN SUÇLU SAYILMASI	30
5.3 PROTESTO HAKKINI ENGELLEMEK İÇİN TEKNOLOJİNİN KULLANILMASI	34
6. NE İSTİYORUZ? PROTESTO HAKKINI KORU!	35
EK KAYNAKLAR	38

1. Giriş

Barışçıl protesto, insan haklarımızı kullanmanın dinamik ve kamusal bir yoludur. Tarih boyunca protestolar, birey ve grupların itiraz, görüş ve fikirlerini ifade etmelerine, adaletsizlik ve istismarı açığa çıkarmalarına ve iktidardakilerden hesap vermelerini talep etmelerine olanak sağlamıştır. Toplu halde harekete geçme, yaratıcılık ve meydan okumayı birleştiren protestocular iktidardakilerin işlerine çomak sokarlar. Katı ve sorumsuz güç dinamikleri ve yapılarını sarsmaya yardımcı olan protestolar, insan haklarını geliştirmenin bir aracı olmuştur. Artan eşitsizlik, kalıcı ayrımcılık, silahlı çatışmalar, otoriterlik ve yönetim krizlerinin yanı sıra geçim kaynakları ve gezegene dair küresel tehditlerin de arttığı bir dünyada protestolar yaygın ve yükselişte.

Devletler acil kaygıları ele almak ve adaletsizlik, suistimaller ve ayrımcılığa çözüm bulmak için diyalogu teşvik etmek yerine, genellikle barışçıl protestocuları yaftalayarak ve sert biçimde bastırarak yanıt veriyorlar. Uluslararası Af Örgütü, dünyanın her yerinde olağan ve olağanüstü hâl mevzuatında protestolara yönelik geniş bir yelpazede değişen yersiz kısıtlamaları, protestocuların kriminalize edildiğini ve protestocuları dağıtmak ve diğer insanları korkutup, bu protestolara katılmaktan caydırmak için hukuka aykırı güç kullanıldığını belgelemiştir. Dijital teknolojiler muhalefeti harekete geçirmek ve ifade etmek için yeni yollar sağlarken, protestoları caydırmak isteyenler de bu hakkı engellemek için müdahaleci dijital gözetimden

internet ve dijital iletişim ağlarının kapatılmasına kadar uzanan yeni yöntemler geliştiriyorlar.

Protesto hakkının önünde başka engeller de var: Irk, cinsiyet, cinsel yönelim, cinsel kimlik, din, yaş, engellilik, mesleki, sosyal ya da ekonomik statü veya göçmenlik statüsü nedeniyle eşitsizlik ve ayrımcılığa maruz kalan kişilerin kısıtlama ve baskılardan etkilenme olasılığı daha yüksek ve protestolara katılma imkanları daha azdır. Fakat, dünya çapında insan hakları alanında kaydedilen birçok ilerleme, karşılaştıkları risklere ve zorluklara rağmen daha kapsayıcı ve eşit bir toplum için mücadele etme cesareti gösteren insanların cesaretine dayanmaktadır. Bu nedenle, herkesin güvenli bir biçimde ve ayrımcılığa uğramadan protesto etme hakkına sahip olması çok önemlidir.

Uluslararası Af Örgütü, protestoların insan haklarını savunmak ve geliştirmekteki gücünü korumak ve artırmak için uzun süredir çalışıyor. On yıllardır protesto hareketlerinin yanında yer alıyor ve insan hakları kampanyalarımızın bir parçası olarak toplu eylemlere katılıyoruz. Barışçıl protestonun bir ayrıcalık değil, bir hak olduğunu ve devletlerin bu hakkı gözetmek, korumak ve kolaylaştırmakla yükümlü olduğunu iktidardakilere hatırlatmak için buradayız. Bu nedenle Uluslararası Af Örgütü, protesto hakkına yönelik yaygın saldırılara meydan okuyan, harekete geçmeye ve seslerini duyurmaya cüret eden herkesin yanında yer alan küresel bir kampanya başlatıyor.

2. Protesto etme hakkımız var

2.1 PROTESTO ETME HAKKIMIZ VAR MI?

Kısacası: Evet, var! Uluslararası insan hakları hukuku, çeşitli uluslararası ve bölgesel sözleşmelerde yer alan, birlikte ele alındığında protestoculara kapsamlı bir koruma sağlayan bir dizi hüküm aracılığıyla protesto hakkını korur. Protesto hakkı insan hakları sözleşmelerinde ayrı bir hak olarak sunulmasa da, insanlar bireysel olarak veya toplu halde protestolara katıldıklarında, ifade ve barışçıl toplanma özgürlüğü haklarını da içerebilecek çeşitli haklarını kullanmış olurlar. Örneğin, yaşam, özel hayatın gizliliği, örgütlenme özgürlüğü, işkence ve diğer türde kötü muamele veya cezalandırmaya maruz bırakılmama ve keyfi gözaltı veya tutuklamaya karşı korunma hakkı gibi diğer haklar da insanların barışçıl bir şekilde protesto etmelerine olanak sağlamak için gereklidir. Protesto hakkını destekleyen diğer haklar; ayrımcılığa uğramama hakkı, işçi haklarına saygı ve diğer ekonomik, sosyal ve kültürel hakları da içerebilir.

Özellikle, protestolar, barışçıl toplanma ve ifade özgürlüğü haklarının birleşimiyle korunmaktadır. Protestolar, insanların görüş ve düşüncelerini ifade etmelerinin yaygın bir yoludur ve diğer birçok hakkın korunmasına da katkıda bulunabilir. Kamusal toplantılar, fikirleri özgürce ifade etme imkanı sağlanmadığında herhangi bir mesajı olmayan kitlesel toplantılara dönüşür. Özgürce bir araya gelme imkanı sağlanmadığında, insanların fikirleri, mesajlarını gerektiği gibi duyurmak için gereken çoğunluk gücünden yoksun kalır.

Protesto hakkının kullanılmasının tarihsel olarak insanlara her türlü insan haklarını talep etme ve geliştirme olanağı sağladığını belirtmek önemli. Protestolar, insanların protesto ettikleri konunun

ve motivasyonlarının bir insan hakları sorunu olup olmadığına bakılmaksızın uluslararası insan hakları hukuku tarafından korunmaktadır. Protestolar insanların bir araya gelerek kamusal tartışma ve siyasi katılım için bir forum oluşturmasının önemli bir yoludur. Çeşitli kitlesel gösteriler, insanların görüşlerini öne sürmeleri için en erişilebilir araçlar arasındadır ve özellikle insan hakları ihlal edilenler veya seslerini duyuracak platformlardan yoksun olanlar için etkili bir araçtır. Susturulanlar ve haklarından mahrum bırakılanlar protesto yoluyla seslerini ve siyasi güçlerini talep edebilirler ve daha büyük bir grup veya hareketin parçası olmaktan güç alabilirler. Protestolar ayrıca başkalarının haklarını geliştirip savunmak ve haklara saygılı toplumları teşvik etmek için de fırsatlar yaratır.

Toplantılar genellikle insanların fiziksel olarak bir araya gelmesi şeklinde anlaşılır; ancak günümüzde dijital ve fiziksel dünyalar arasındaki sınırlar giderek bulanıklaşıyor. İnternet, fiziksel toplantıları kolaylaştırmada önemli bir rol oynuyor ve kendisi de toplu buluşmalar için bir mekan haline geldi. Sanal protestolar, grevler ve gösteriler insanların internete erişebildiği her yerde filizleniyor ve insanlar sokağa çıktığında koordinasyon ve hazırlığın çoğu çevrimiçi gerçekleşiyor. Bütün bu faaliyetler, fiziksel toplantılarla aynı saygıyı, korumayı ve kolaylaştırmayı hak ediyor. Bu hak, devletleri nerede olursa olsun -açık alanlar, kapalı alanlar veya çevrimiçi; kamusal veya özel alanlar veya bunların bir kombinasyonu- barışçıl protestoları korumaya davet eden BM İnsan Hakları Komitesi de dahil olmak üzere insan hakları mekanizmaları tarafından defalarca ileri sürülmüştür.¹

¹ BM İnsan Hakları Komitesi (HRC), Genel Yorum 37: Barışçıl Toplanma Hakkı (Madde 21), 17 Eylül 2020, BM Belge No: CCPR/C/GC/37, para. 6.

2.2 BARIŞÇIL PROTESTOLARI KOLAYLAŞTIRMA GÖREVI

Uluslararası insan hakları hukukunun başta barışçıl toplanma özgürlüğü hakkı olmak üzere protestolara dair sağladığı korumalar temelinde devlet yetkilileri barışçıl protestoları gözetmek, korumak ve kolaylaştırmakla yükümlüdür. Bu, bu hakkın kullanılmasına gereksiz yere müdahale etmekten kaçınmak, protestocuları şiddetten korumak, hizmetler (trafik yönetimi veya gerekirse tuvaletler gibi) sağlamak ve protestonun barışçıl bir biçimde sürdürülmesi için protestoyu düzenleyici veya katılımcılarla iletişim kurmak anlamına gelir.

Ortak bir mesajı ifade etmek için bir yerde toplanan büyük bir insan grubunun doğal olarak bir kargaşaya yol açma ihtimali vardır. Dolayısıyla, barışçıl protestolar kamusal alanın ve çoğu zaman özel alanın meşru bir kullanımı olduğundan, yetkililer ve toplumlar bu kargaşaya müsamaha göstermelidir. Örneğin, halka açık yollarda toplantı ve gösteri düzenleme hakkı, kentsel alanın yalnızca bir dolaşım alanı değil, aynı zamanda katılım alanı olduğunu belirleyen bölgesel ve uluslararası insan hakları organları tarafından tutarlı bir şekilde desteklenmiştir. Barışçıl toplanma ve örgütlenme özgürlüğüne ilişkin BM Özel Raportörü, “trafiğin serbest akışının otomatik olarak barışçıl toplanma özgürlüğünden önce gelmemesi gerektiğini” öne sürmüştür.²

Genel olarak, yetkililer protestoların – şiddet içermemeleri anlamında – barışçıl olduğunu varsaymalıdır ve yetkililerin genel yaklaşımı, çatışmaların diyalog ve arabuluculuk yoluyla oluşmasını önlemenin yanı sıra gerilimi azaltmayı ve ortaya çıkabilecek herhangi bir çatışmayı barışçıl bir şekilde çözmeyi amaçlayan bir iletişime dayanmalıdır.

Protestocuların protestolar sırasında güvende tutulma hakları da var. Bu, örneğin, izleyiciler ve karşı protestocular tarafından sıklıkla düşmanlıkla karşılaşılan LGBTİ+’ların protestoları için geçerlidir. Örneğin, son birkaç yılda **Ukrayna**’da Onur Yürüyüşleri daha güvenli hale gelmeye başladı.³ 2019’da Kiev’deki polis, bir grup karşı göstericinin Onur Yürüyüşü’ne katılan LGBTİ+’lara saldırmasını

engelledi ama barışçıl karşı göstericilerin bölgede kalmasına ve görüşlerini dile getirmesine izin verdi. Yine 2019’da, yaygın karşı protestolara ve şiddet tehditlerine rağmen, binlerce kişi yoğun polis koruması altında **Bosna-Hersek**’teki ilk Onur Yürüyüşü’nü gerçekleştirdi. Beton bloklar ve çitler ile bir keskin nişancı birliği de dahil olmak üzere binin üzerinde polis memuru, başkent Saraybosna’nın merkezindeki ana yolu güvence altına alarak uzun süredir ertelenen yürüyüşün olaysız bir şekilde gerçekleşmesini sağladı.⁴

Bununla birlikte, polis hâlâ bu koruma görevinde birçok durumda başarısız olmaktadır. **Gürcistan**’da 2021’de planlanan Tiflis Onur Yürüyüşü, şehir merkezinde toplanan ve Tiflis Onur Yürüyüşü ofisinin balkonuna tırmanan, gökkuşağı bayrağını parçalayıp camları kıran ve sonra da binayı yağmalayıp Onur Yürüyüşü organizatörlerini binadan çıkmaya zorlayan şiddetli karşı protestocular nedeniyle iptal edilmek zorunda kaldı. Bu olayda polis sayısının az olduğu ve etkili bir şekilde müdahale edilemediği bildirildi. Onur Yürüyüşü’nü haber yapmayı planlayan ve olaylara tanık olan onlarca gazeteci de homofobik saldırganların saldırısına uğradı.⁵ Uluslararası Af Örgütü 2020’de George Floyd’un polis tarafından ırkçı bir tavırla öldürülmesinin ardından binlerce ırkçılık karşıtı ve siyasi protestonun gerçekleştiği **ABD**’de de, polis güçlerinin barışçıl toplantıların müdahaleye uğramasını engellemek için önleyici tedbirler almadığını ve protestocuları şiddetli saldırılardan koruyamadığını tespit etti.⁶

Protesto hakkı ayrıca bir gösteriyi organize eden ve gösteriye katılanların mesajlarını hedef kitleye barışçıl bir şekilde iletmek için gerçek bir fırsata sahip olmasını gerektirir. Bu nedenle, bir protestonun seçilen şekline, zamanına ve yerine saygı duymak önemlidir. Kısıtlamalar bazen haklı görülebilir (aşağıya bakınız), ancak bir protestonun izin verilen zamanı, şekli veya yeri ile ilgili genel yasaklar asla kabul edilemez çünkü bunlar yetkililerin kısıtlamaları vaka bazında değerlendirmesini veya özel koşulları ele alıp, kısıtlamaların gerekliliği ve orantılılığını değerlendirmesini engeller. Bir toplantının zamanı, yeri veya şekline ilişkin belirli kısıtlamaların meşru olarak uygulanabileceği durumlarda, yetkililer her zaman makul alternatifler sunarak bu tür bir toplantıyı kolaylaştırmaya çalışmalıdır.

KOLAYLAŞTIRMA GÖREVI: PROTESTOLARI DENETLEYEN YETKİLİLER İÇİN GENEL İLKELER

- Tarafsız davranın ve protestoya karşı veya protesto lehinde taraf tutmaktan kaçının.
- Protestocuların izleyicileri tarafından duyulmasını ve görülmesini sağlayın: Kamu görevlileri, genel halk, şirketler, fotoğrafçılar ve medya, karşı protestocular vb.
- Protestonun barışçıl olduğunu varsayın ve organizatörler ve katılımcılarla iyi niyetle iletişim kurun.
- İnsan haklarından mümkün olan en iyi ve etkin şekilde yararlanılmasını sağlayacak şekilde toplantıların denetimini gerçekleştirmeye çalışın.
- Planlamayı, sorunları öngörmekle ve herhangi bir şekilde şiddete başvurulursa buna nasıl yanıt verileceği ile sınırlandırmayın. Bunun yerine, protestoyu daha iyi kolaylaştırmanın ve gerilimi azaltmanın yollarını arayın.
- Polisin sergilediği fiziksel görünüm (ekipman, sayılar) ve tavır, gerilimi körüklemek için tehdit edici olmamalıdır.
- Şiddet durumunda, güç yalnızca yasaların öngördüğü durumlarda, gerekli olduğunda ve her zaman orantılı bir şekilde kullanılmalıdır. Bu, yalnızca gereken minimum miktarda kuvvetin kullanılması gerektirir.
- Yalnızca bir azınlık grup şiddete karıştığında, barışçıl protesto edenlerin eyleme devam edebilmesi için güç kullanımı kontrol altına alınmalı ve sadece bu azınlığı hedef almalıdır.
- Kolaylaştırma görevi kendiliğinden oluşan protestolar için de geçerlidir: Organizatörlerin bir toplantı öncesinde bildirimde bulunmasını gerektiren yasalar olsa bile, insanlar kendiliğinden gösteri yapmaya karar verdiğinde, barışçıl oldukları sürece polis bu tür protestoları kolaylaştırmalıdır.
- Kayıt cihazları, kapalı devre televizyon, gizli polislik veya toplu gözetleme yoluyla kişisel bilgilerin toplanması ve işlenmesi, özel hayatın gizliliği hakkına uygun olarak gerçekleştirilmelidir.

² BM Barışçıl Toplanma ve Örgütlenme Özgürlüğü Hakları Özel Raportörü, Rapor, 21 Mayıs 2012, BM Belge No: A/HRC/20/27, para. 41.

³ Uluslararası Af Örgütü, *Doğu Avrupa ve Orta Asya’da İnsan Hakları – 2019 Değerlendirmesi* (İndeks No: EUR 01/1355/2020), 16 Nisan 2020, <https://www.amnesty.org/en/documents/eur01/1355/2020/en/>

⁴ NBC News, “Bosnians march in first Gay Pride under tight police protection” [“Bosnalılar sıkı polis koruması altında ilk Gay Pride yürüyüşünde”] 9 Eylül 2019, [nbcnews.com/feature/nbc-out/bosnians-march-first-gay-pride-under-tight-police-protection-n1051421](https://www.nbcnews.com/feature/nbc-out/bosnians-march-first-gay-pride-under-tight-police-protection-n1051421)

⁵ Uluslararası Af Örgütü, “Gürcistan: Yetkililerin Tiflis Onur Yürüyüşü’nü koruma konusundaki başarısızlığı bir kez daha şiddeti teşvik ediyor”, 5 Temmuz 2021, [amnesty.org/en/latest/news/2021/07/georgia-the-authorities-failure-to-protect-tbilisi-pride-once-again-encourages-violence-2/](https://www.amnesty.org/en/latest/news/2021/07/georgia-the-authorities-failure-to-protect-tbilisi-pride-once-again-encourages-violence-2/)

⁶ Mayıs’tan Eylül 2020’ye kadar Uluslararası Af Örgütü, ABD eyaletlerinin yaklaşık %75’inde protestolar ve karşı protestolar arasında şiddetli çatışmalar yaşandığını belgeledi ve doğruladı: ve ABD eyaletlerinin yaklaşık yarısında, polis güçlerinin barışçıl toplantıları koruyamadığını ve katılımcıların güvenliğini sağlayamadığını tespit etti, bkz. Uluslararası Af Örgütü, *ABD: Barış kaybetmek: ABD polisi protestocuları şiddetten koruyamıyor* (İndeks No: AMR 51/3238/2020), 6 Kasım 2020, <https://www.amnesty.org/en/documents/amr51/3238/2020/en/>

2.3 PROTESTOLAR KISITLANABİLİR Mİ?

İnsan hakları hukuku, devletlerin sınırlı koşullarda barışçıl toplanma özgürlüğü hakkına kısıtlamalar getirmesine izin verir. Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'ne (ICCPR) göre, bu hakla ilgili herhangi bir kısıtlamaya ancak "üç aşamalı testin" tüm unsurlarının karşılanması halinde izin verilir: Yasallık, gereklilik ve orantılılık, ve meşru bir amaca uygunluk.

YASALLIK

Bütün kısıtlamalar, insanların davranışlarını düzenlemelerine izin veren, uluslararası insan hakları hukukuna uygun olan ve keyfi olarak uygulanamayacak bir yasa çerçevesinde uygulanmalıdır.

GEREKİLİK VE ORANTILILIK

Yetkililer mümkün olan en az müdahaleci araçları kullandıklarından emin olmalı ve kısıtlama zarardan çok fayda sağlamalıdır.

MEŞRU BİR AMACA UYGUNLUK

Kısıtlamalar ancak ulusal güvenlik veya kamu güvenliği, kamu düzeni, halk sağlığı veya ahlakının korunması veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için uygulanabilir.

Covid-19 pandemisinin ilk aşamalarında, hastalığın etkisinin ve yayılmasının özellikle öngörülemeyen olduğu zamanlarda, protesto hakkına dünya çapında bir dizi kısıtlama getirildi. Bu kısıtlamaların birçoğu, bir pandemi veya başka herhangi bir acil durumda meşru olsa da, üç bölümlü test her zaman geçerlidir ve koşullar değiştiğinde yeniden değerlendirilmelidir. Örneğin, **Kıbrıs**'taki protestolara genel bir yasak getirilirken,⁷ **Rusya** gibi bazı ülkeler protestoları yasakladılar ama diğer toplantı türlerini yasaklamadılar.⁸

Bazı hükümetler, virüse dair daha fazla şey öğrendikten sonra, örneğin protestocuların hastalığın yayılmasını önlemek için fiziksel mesafeyi korumasını veya yüz maskesi takmasını zorunlu kılarak daha orantılı kısıtlamalar getirdi. Yine de birçok ülke, durumun düzeldiğine dair açık kanıtlara rağmen, Covid-19 nedeniyle uygulanan protesto kısıtlamalarını hâlâ kaldırmadı.

Barışçıl ve barışçıl olmayan toplanma

Barışçıl toplanma özgürlüğü hakkı, barışçıl (yani şiddet içermeyen) protestolar için geçerlidir. BM İnsan Hakları Komitesi'ne göre, "barışçıl" bir toplantı, yaygın ve ciddi şiddet içeren toplantının tam tersidir." Komite tarafından önerildiği gibi, "barışçıl" ve "şiddet içermeyen" terimleri bu nedenle birbirinin yerine kullanılabilir. Komite ayrıca, barışçıl toplanma hakkı bağlamında 'şiddetin' tipik olarak "katılımcıların başkalarına karşı yaralanma veya ölümle veya ciddi maddi hasarla sonuçlanabilecek fiziksel güç kullanmasını" içerdiğini açıklar. Komite tarafından açıklığa kavuşturulduğu üzere, itiş kakış ya da araç veya yaya hareketinin veya günlük aktivitelerin aksatılması şiddet anlamına gelmez.⁹ Bu nedenle, BM İnsan Hakları Komitesi ve diğer insan hakları mekanizmalarının, devletleri gösteriler bağlamında şiddet oluşturan veya şiddete neden olan davranış tanımını dar bir şekilde yorumlama ve mala zarar veren durumlar değerlendirilirken yüksek bir eşik belirleyip sadece 'ciddi' zararları soruşturma çağrısını yaptığını belirtmek önemli.¹⁰

Bir protesto esnasında küçük bir grup şiddet eylemlerinde bulunursa, barışçıl davranmaya devam eden protestocuların protestolarına devam etme hakları vardır.¹¹ Bir protestodaki bazı katılımcıların münferit şiddet eylemleri veya suçları, barışçıl davranan diğerlerine atfedilmemelidir. Bu, barışçıl bir şekilde protesto eden herhangi bir kişinin, başka bir katılımcı şiddete karıştığından protesto hakkından yararlanmaya devam edeceği anlamına gelir. Bu durumda yetkililer, barışçıl bir şekilde protesto edenlerin bunu devam ettirebilmelerini sağlamalı ve birkaç kişinin şiddet eylemlerini başkalarının haklarını kısıtlamak veya engellemek için bahane etmemelidir.

Bir protestonun barışçıl toplanma hakkının korunması dışında sayılabilmesi için, katılımcıların önemli bir kısmı tarafından şiddete başvurulduğuna veya şiddet, düşmanlık veya ayrımcılığın kışkırtıldığına dair ikna edici, somut kanıtlar bulunmalıdır.

Devletlerin, ulusal güvenlik veya kamu düzeninin korunması argümanlarına dayanarak protestolara kısıtlamalar getirmeye çalışması yaygın bir durumdur. Ancak insan haklarına saygı, ulusal güvenlik ve kamu düzeninin bir parçasıdır ve protesto hakkı uluslararası insan hakları hukuku kapsamında korunmaktadır. Protestolar düzensiz, kaotik veya yıkıcı gibi görünse bile, barışçıl oldukları sürece devam etmelerine izin

verilmelidir. Yukarıda tartışılan barışçılık varsayımı, yetkililerin sadece şiddet riski olduğu için bir protestoyu önceden yasaklayamayacağı anlamına gelir. Aksine, böyle bir yasağın gerekli ve orantılı olması için, yaygın şiddete ya da şiddet veya ayrımcılığa teşvik konusunda güçlü kanıtlar olması gerekir.

Şiddet eylemlerine karışan protestocular, barışçıl toplanma özgürlüğü hakkı kapsamında korunmazlar ve sonuç olarak, yetkililer meşru ve orantılı yaptırımlar uygulayabilir. Ancak şiddet eylemlerinde bulunanlar dahi yaşam, kişi güvenliği, beden bütünlüğü, işkence ve diğer türde kötü muameleye maruz bırakılmama hakları gibi diğer tüm haklarını saklı tutarlar. Bu nedenle, kolluk kuvvetleri şiddet eylemlerine, bütün bu haklara saygı gösterme yükümlülüklerine tam anlamıyla uyarak karşılık vermelidir.

Nefret savunuculuğu

Barışçıl toplanma özgürlüğü hakkı uyarınca, yetkililer, insanların protesto ettikleri şeye dayalı olarak bir protestoyu asla yasaklayamazlar. İfade özgürlüğü hakkı gibi, barışçıl toplanma özgürlüğü hakkı da ilettikleri mesaj saldırgan, şok edici veya rahatsız edici olarak kabul edilse bile, insanların toplu olarak protesto etme haklarını korur.

Ancak ifade özgürlüğü ve barışçıl toplanma haklarının mutlak olmadığını ve başkalarının haklarının korunması için kısıtlanabileceğini unutmamalıyız. Bu istisna, şiddeti, düşmanlığı veya ayrımcılığı teşvik eden nefret savunuculuğuna karşı yasağın uygulanması gereğini içerir. Yaygın olarak "nefret söylemi" olarak da bilinen nefret savunuculuğu, başkalarının haklarını, özellikle ayrımcılığa uğramama ve eşitlik haklarını tehdit eder, bu nedenle devletlerin bu tür nefreti yayabilecek protestolara kısıtlamalar getirmesi meşrudur. Bu kısıtlamaların meşru olması için, nefretin savunulmasının, yalnızca belirli bir grubun üyelerine karşı nefret uyandıran fikirlerin veya görüşlerin ifade edilmesinden daha fazlası olmalıdır. Bir ifadenin nefret savunuculuğu olarak kabul edilebilmesi için başkalarını söz konusu grup veya bireylere karşı ayrımcılık yapmaya, düşmanca davranmaya veya şiddet uygulamaya teşvik etme niyetinin açık bir şekilde gösterilmesi gerekir.¹² Kısıtlamalarda, bu tür fikir veya görüşlerin grubun tamamı veya en azından büyük bir çoğunluğu tarafından mı yoksa yalnızca birkaç kişi tarafından mı ifade edildiği de dikkate alınmalıdır.

İzin ve bildirim

Kamusal protestolar düzenlemek ve bunlara katılmak barışçıl toplanma özgürlüğü hakkını kullanmanın bir yolu olduğu için yetkililer protestoları bir ayrıcalık değil, bir hak olarak görmelidir. Buna göre yetkililer bir protesto düzenlemek veya protestoya katılmak isteyenlerin protesto için önceden izin talep etmelerini şart koşturmamalıdır. Çeşitli insan hakları mekanizmaları, protestoların düzenlenmesinin izne veya protestoların gerçekleştirilmesini zorlaştıran diğer aşırı gerekliliklere tabi olmaması gerektiğini vurgulamıştır.¹³

Devletler en fazla, polisin gösteriyi kolaylaştırmasına izin vermek ve protestocuların ve etkilenenlerin haklarını korumak için görevlerini yerine getirmelerini sağlamak amacıyla, protesto düzenleyenlerin planlarını yetkililere bildirdiği basit bir bildirim prosedürü uygulayabilir. Ancak, bildirim prosedürleri protestoları kontrol etmenin ve engellenmenin başka bir yolu olarak kullanılmamalıdır.

Bildirim prosedürü, yetkililere bildirimde bulunan kişinin izin istemesi değil, yalnızca bir protestonun gerçekleşeceğini bildirmesi bakımından izin prosedüründen farklıdır. Buna göre, önceden herhangi bir bildirimde bulunulmaması veya diğer idari gerekliliklerin karşılanmaması, bir toplantıyı hukuka aykırı hale getirmemeli ve bir toplantıyı dağıtmak veya katılımcıların gözaltına almak için bir temel olarak kullanılmamalıdır..

Kendiliğinden protestolar

Kendiliğinden protestolar, genellikle, bazı olaylara tepki olarak düzenlenen ve organizatörün önceden bildirim için gerekli süre sınırına uyamadığı veya hiçbir organizatörün bulunmadığı toplantılar olarak kabul edilir.¹⁴ Bu durumlarda bile, insanlar barışçıl bir şekilde toplanma ve protesto etme hakkına sahiptir.

Çok sayıda bölgesel ve uluslararası kuruluş, kendiliğinden toplanmaların eşit şekilde korunması gerektiğini vurgulamıştır. İnsan hakları mekanizmaları, gösterinin kendiliğinden doğması nedeniyle uygulanamaz olduğunda, önceden bildirim gerekliliğinden açıkça bir istisna sağlamak da dahil olmak üzere, devletlerin kendiliğinden toplanmaların korunmasını sağlamasını tavsiye etmiştir.¹⁵ Kısacası, yetkililere toplanma niyetinin bildirilmemesi, barışçıl bir toplantıyı asla yasa dışı hale getirmemeli ve protestocuların dağıtılmasını asla haklı çıkarmamalıdır.

⁷ Uluslararası Af Örgütü, "Kıbrıs: Polis şiddeti araştırılmalı ve protestolara yönelik genel yasak kaldırılmalıdır", 24 Şubat 2021, [amnesty.org/en/latest/news/2021/02/cyprus-police-violence-must-be-investigated-and-blanket-ban-on-protest-lifted/](https://www.amnesty.org/en/latest/news/2021/02/cyprus-police-violence-must-be-investigated-and-blanket-ban-on-protest-lifted/)

⁸ Uluslararası Af Örgütü, *Rusya: Halkın protestosunu destekleyen sosyal medya paylaşımları nedeniyle suçma "sihhi" suçlamaları gözaltına alınan aktivistler* (İndeks No: EUR 46/4027/2021), 23 Nisan 2021, [amnesty.org/en/documents/eur46/4027/2021/en/](https://www.amnesty.org/en/documents/eur46/4027/2021/en/)

⁹ HRC, Genel Yorum 37 (daha önce alıntılanmıştır), para. 15.

¹⁰ HRC, Genel Yorum 37 (daha önce alıntılanmıştır), para. 15.

¹¹ Bkz. Barışçıl Toplanma ve Örgütlenme Özgürlüğü Hakları Özel Raportörü ve Yargısız, Hukuk Dışı veya Keyfi İnfazlar Özel Raportörü, *Toplantıların Doğru Yönetimine İlişkin Ortak Rapor*, 4 Şubat 2016, BM Belge No: A/HRC/31/66, para. 5; HRC, Genel Yorum 37 (daha önce alıntılanmıştır), para. 17.

¹² BM İnsan Hakları Konseyi (UNHRC), ayrımcılığı, düşmanlığı veya şiddeti teşvik eden ulusal, ırksal veya dini nefretin savunulmasının yasaklanması ile ilgili Rabat Eylem Planı, 11 Ocak 2013, BM Belge No: A/HRC/22/17/Add.4.

¹³ UBM Barışçıl Toplanma ve Örgütlenme Özgürlüğü Hakları Özel Raportörü, Rapor, 21 Mayıs 2012, BM Belge No: A/HRC/20/27, para. 28: "Böyle bir bildirim, kontrolsüzce bürokratik olmamalı, orantılılık değerlendirilmesine tabi olmalı ve örneğin toplantının yapılmasını planlandığı günden en fazla 48 saat önce yapılması gerekli olmalıdır"; BM İnsan Hakları Yüksek Komiseri, Rapor: *Barışçıl protestolar bağlamında insan haklarının geliştirilmesini ve korunmasını sağlamak için etkili önlemler ve örnek uygulamalar*, 21 Ocak 2013, BM Belge No: A/HRC/22/28..

¹⁴ AGIT/DKİHB ve Venedik Komisyonu, *Barışçıl Toplanma Özgürlüğüne İlişkin Rehber İlkeler*, 2010, para. 126, [osce.org/files/f/documents/4/0/73405.pdf](https://www.osce.org/files/f/documents/4/0/73405.pdf)

¹⁵ AGIT/DKİHB ve Venedik Komisyonu, *Barışçıl Toplanma Özgürlüğüne İlişkin Kılavuz İlkeler*, 2010, para. 4.2, [osce.org/files/f/documents/4/0/73405.pdf](https://www.osce.org/files/f/documents/4/0/73405.pdf); HRC, Genel Yorum 37 (daha önce alıntılanmıştır), para. 14.

3. Protesto hakkını neden korumalıyız

3.1 İNSAN HAKLARININ GELİŞTİRİLMESİNDE PROTESTOLARIN ROLÜ

Protesto, kamusal alanda talep ve şikayetleri ifade etmek için, özellikle de mevcut siyasi, sosyal, ekonomik veya kültürel sistemlerin bu talepleri engellediği veya sistematik olarak görmezden geldiği zamanlarda bir yol sağlayan, şiddet içermeyen bir doğrudan eylem biçimidir. Protestolar -grevler, yürüyüşler, oturma eylemleri, nöbetler, mitingler, boykotlar, sokakların kapatılması, tencere çalma eylemleri, kültürel veya dini etkinlikler gibi bireysel ve toplu eylemlerin yanı sıra bir dizi sivil itaatsizlik eylemi yoluyla- tarih boyunca çeşitli insan haklarının elde edilmesine vesile olmuş bir sivil katılım biçimidir. Bu protesto teknikleri geçtiğimiz yüzyıl boyunca sayısız özgürlük ve adalet hareketinde kullanılmıştır ve çeşitlilik, yaratıcılık ve etki açısından büyümeye devam etmektedir.

Kalıcı miraslarıyla ünlü olan protestoları şöyle sıralayabiliriz: 1930'da Hindistan'da İngiliz sömürge yönetimine karşı düzenlenen Tuz Yürüyüşü; Güney Afrika'da *apartheid*a karşı 1950'de düzenlenen Ulusal Protesto Günü; 1963'te Siyah Amerikalıların medeni ve ekonomik hakları için Washington'da yaptığı Yürüyüş; 1969'da New York'taki Stonewall ayaklanmaları ve ardından LGBTİ+'ların haklarını talep etmek için yapılan Onur Yürüyüşleri; 1989'da Tiananmen Meydanı'nda ve Çin'in başka yerlerinde yolsuzluğa karşı düzenlenen demokratik reform yanlısı öğrenci protestoları; 1970'lerde ve 1980'lerde Arjantin'deki Plaza de Mayo Anneleri ve Büyükkannelerinin haftalık protestoları; 2010'da Tunus'ta başlayan Arap Baharı ayaklanmaları ve diğerleri. Son yıllarda, derin adaletsizliklere ve eşitsizliklere yanıt olarak ulusal sınırları aşan bir protesto patlaması yaşandı: Örneğin, ABD'de başlayan ve kökleşmiş ırkçılığı protesto etmek için tüm dünyaya yayılan Black Lives Matter gösterileri; cinsel sağlık ve üreme sağlığı hakları ve toplumsal cinsiyet eşitliği talebiyle başlatılan #MeToo ve

#MareaVerde protestoları ve çocuklar ve gençler tarafından, iklim değişikliğine karşı acil eylem talep etmek için düzenlenen Fridays for Future protestoları gibi.

Şurası açık ki değişim, genellikle bir gecede veya birkaç kişinin protesto etmesinin bir sonucu olarak gerçekleşmez; anlamlı bir değişim, genellikle net talepler ve stratejilere sahip güçlü sosyal hareketleri ve zaman içinde önemli bir angajman ve katılımı gerektirir. Bazı protestolar, şiddetli baskıyla sone erdirildiklerinde sorumsuz iktidar yapılarını sağlamlaştırıyor ve ters etki yapıyor gibi görünebilir. Ancak yetkililerin protestoları bastırmaya çalıştığı durumlarda bile, protestoların etkisi ve mirası yıllar, hatta on yıllar sonra değişen sosyal normlar ve yasalarda ortaya çıkabilir.

Ancak tarihe bakarsak, değişim genellikle "iki adım ileri bir adım geri" atılarak gerçekleşir. Protestoların ve arkalarındaki toplumsal hareketlerin katkısını anlamamızın anahtarı, bunların nasıl yavaş yavaş meşruiyet (ve bununla birlikte güç) kazandıkları, istismarı ve adaletsizliği nasıl açığa vurdukları ve hareketlerin birbirlerinden nasıl dersler aldıklarına bakmaktır. Bu protestoların güçleri baskıcı, şeffaf olmayan iktidarların meşru olmadığını vurgulamalarında ve farkındalık yaratmaya, kamusal tartışmaları değiştirmeye ve bir kırılma noktasına gelene kadar dil, zihin ve davranışları değiştirmeye katkıda bulunmalarında yatar. Zamanla, bu protestolar çeşitli konularda iyileştirmelere yol açmıştır: Daha iyi yönetim, çalışma koşulları ve sosyal korumalar; artan toplumsal cinsiyet eşitliği; cinsel sağlık ve üreme sağlığı haklarının tanınması; geçmişteki insan hakları ihlalleri için adaletin tesis edilmesi; ırkçılık ve ayrımcılık, çevresel yıkım ve iklim değişikliği gibi sorunlara karşı adım atılması bunlardan bazılarıdır.

ARJANTİN: KÜRTAJ HAKKINI GÜVENCE ALTINA ALMAK İÇİN YEŞİL PROTESTO DALGASI

2018'de yüz binlerce kız çocuk, kadın ve onları destekleyenler bir araya gelerek Arjantin milletvekillerini kürtajı suç olmaktan çıkarmaya ve kürtaja güvenli erişimi sağlamaya çağırdı. Dans ederek, şarkılar söyleyerek ve artık Arjantin ve ötesinde güvenli ve yasal kürtaj kampanyasıyla özdeşleşen yeşil bandanalarını bolca sallayarak muhteşem sokak protestolarıyla bir kitle hareketi yarattılar. Bu protestolar, Latin Amerika'daki feminist aktivistler tarafından cinsel sağlık ve üreme sağlığı ve hakları lehine uzun süredir yürütülen çalışmaların bir parçasıdır, ancak kitlesel protestolar, karar vericilere ve daha geniş kamuoyuna kampanyanın aciliyetine dair güçlü bir mesaj iletti ve kamuoyu dönüşmeye başladı.

Arjantin parlamentosu 2018'de kürtajı yasallaştırmayı başaramamış olsa da, barışçıl protestocuların kararlılığı 2020'de kürtajın yasallaşmasını sağladı. Arjantin şu anda Latin Amerika'da hamileliğin erken evrelerinde isteğe bağlı sonlandırmaya izin veren az sayıda ülkeden biri. Kürtaj hakkını güvence altına alma hareketi bölgede ve ötesinde ivme kazanırken, bölgedeki kampanyacılar artık kendilerini güçlü ve umutlu hissediyorlar.¹⁶

NIJERYA: POLİSİN HAK İHLALLERİNE KARŞI YAPILAN #ENDSARS PROTESTOLARI

Nijerya polisinin Hırsızlıkla Mücadele Özel Timi'nin (SARS) işlediği hak ihlalleri, 2017 yılında #EndSars hashtagini kullanan bir Twitter kampanyasıyla başlayan bir protesto hareketine yol açtı. SARS, gasp, tecavüz, işkence ve öldürmeler dahil insan haklarını ihlal eden polis faaliyetleriyle biliniyordu.¹⁷ SARS yetkililerinin işlediği ciddi ihlalleri gösteren videolar 2020'de ortaya çıktı ve Nijerya'da, özellikle (bir kısmı ihlallere bizzat maruz bırakılan) genç erkekler tarafından yürütülen ve büyük ölçüde barışçıl olan yaygın protestolara neden oldu.

SARS'ı dizginlemek için yıllarca tutulmayan sözlerden sonra, protestolar nihayet SARS'ın hükümet tarafından Ekim 2020'de dağıtılmasıyla sonuçlandı ve bu hareket tarafından önemli bir zafer olarak kabul edildi. Ancak protestoculara şiddetle müdahale edildi ve en az 56 kişi polis ve ordu tarafından öldürülürken sorumlular cezasız bırakıldı.¹⁸

¹⁶ Uluslararası Af Örgütü, "Arjantin: Kürtajın yasallaştırılması tarihi bir zaferdir", 30 Aralık 2020, [amnesty.org/en/latest/news/2020/12/argentina-legalization-abortion-historic-victory/](https://www.amnesty.org/en/latest/news/2020/12/argentina-legalization-abortion-historic-victory/); Uluslararası Af Örgütü, "Yeşil dalgası: Arjantin'de yasal kürtaja doğru yürüyüş", Ağustos 2019, [amnesty.org/en/latest/impact/2019/08/the-green-wave/](https://www.amnesty.org/en/latest/impact/2019/08/the-green-wave/)
¹⁷ Uluslararası Af Örgütü, Nijerya: Cezasızlığa son verme zamanı: Hırsızlıkla Mücadele Özel Timi (SARS) tarafından uygulanan işkence ve diğer insan hakları ihlalleri (İndeks No: AFR 44/9505/2020), 26 Haziran 2020, [amnesty.org/en/documents/afr44/9505/2020/en/](https://www.amnesty.org/en/documents/afr44/9505/2020/en/)
¹⁸ Uluslararası Af Örgütü, "Nijerya: #EndSARS protestolarından bir yıl sonra polis vahşeti mağdurları için adalet yok", 20 Ekim 2021, [amnesty.org/en/latest/news/2021/10/nigeria-no-justice-for-victims-of-police-brutality-one-year-after-endsars-protests/](https://www.amnesty.org/en/latest/news/2021/10/nigeria-no-justice-for-victims-of-police-brutality-one-year-after-endsars-protests/)

3.2 KÜRESEL BİR SORUN İÇİN KÜRESEL BİR KAMPANYA

Son on yılda, devletler ve diğer iktidar sahipleri barışçıl protestoları daha da zorlaştırmak için giderek daha fazla engel koydular. İktidardakiler protestoların etkisinin ve statükoya meydan okuma ve dönüştürme potansiyellerinin daha fazla farkına vardıkça, protestoları bastırmak için daha küstah ve acımasız araçlara bel bağladılar. Aşırı eşitsizlik ve düşük yaşam standartları, yerleşik ayrımcılık, ırkçılık ve yabancı düşmanlığı, baskı ve istismar, yolsuzluk ve halkın katılımının önündeki artan engeller ve çevresel kriz, birçok kişiyi protesto etmeye iten faktörler arasında yer alıyor.

Fakat sivil ve siyasi katılım, şeffaflık ve güvenilir bilgiye erişim gibi tartışma için gerekli koşullar giderek erozyona uğradı. Günümüzde protestocular ifade, toplanma ve örgütlenme özgürlüğü haklarını kısıtlamaya yönelik gitgide artan yasa ve diğer baskıcı önlemler; protestoları denetleyenlerin gücü kötüye kullanmaları; hukuka aykırı kitlesel ve planlı gözetimin artması, internet kesintileri ve çevrimiçi istismar da dahil olmak üzere kamusal alanda çeşitli engellerle karşı karşıya kalıyor.

Muhalliflerden ve siyasi aktivistlerden insan hakları savunucularına, gazetecilere ve sosyal medya kullanıcılarına kadar sesini yükseltenler veya yetkilileri eleştirenler, cezai, medeni ve idari yasaların kötüye kullanılması yoluyla susturulma, taciz edilme ve suçlu muamelesi görme riskiyle karşı karşıya. Yetkililer protestocuları dayak, keyfi gözaltı ve adil yargılanma hakkının ihlal edilmesi tehdidiyle caydırmaya çalışıyorlar. Kötü niyetli şirketleri ve diğer güçlü özel aktörleri ifşa edenler, can sıkıcı iftira davaları ve asılsız veya orantısız zararlar talep eden diğer iddialar kullanılarak susturuluyor. Diğerlerinin, ötekileştirme ve ayrımcılığa maruz kaldıkları, sosyal normlar tarafından kısıtlandıkları veya kendi kimlikleri suç sayıldığı için protestolara katılması engelleniyor. Bunlar, üstlerine orantısız bir ücretsiz bakım sorumluluğu yüklenen kadınları, sınır dışı edilmekten korkan göçmen ve mültecileri, gösterilere erişim olanaklarından yoksun engellileri ve yoksul, ötekileştirilmiş, izole edilmiş veya bilgiye erişimi olmayan diğer kişileri içermektedir.¹⁹

Rusya'dan Fransa'ya, İran'dan Fas'a, Çin'den Tayland ve Sri Lanka'ya, ABD'den Nikaragua ve Şili'ye, Senegal'den Zimbabve'ye kadar bütün dünyada barışçıl protestolar tehdit altında.²⁰

Uluslararası Af Örgütü, barışçıl protestolara yönelik küresel ve yaygın saldırılara meydan okuyacak, barışçıl protestocuların yanında yer alacak ve insan haklarını savunan toplumsal hareketleri destekleyecek olan "Protesto Hakkını Korumak" adlı küresel bir kampanya başlatıyor. **Amacımız, tüm insanların barışçıl eylemlerde bulunabilmeleri ve seslerini güvenli bir şekilde, saldırıya uğramadan duyurabilmeleridir.**

Özellikle ifade, barışçıl toplanma ve örgütlenme özgürlüğü haklarının hukuka aykırı bir şekilde kısıtlandığı durumlarda kamusal alanı daraltan aşırı kısıtlayıcı mevzuatın değiştirilmesi için kampanya yürüteceğiz.

Keyfi gözaltılara, protestocuların suçlu sayılmasına, polis tarafından hukuka aykırı güç kullanımına, az öldürücü silahların kötüye kullanımına ve polis faaliyetlerinde yeri olmayan araçların kullanımına karşı çıkacağız. İlk adım olarak, doğası gereği kötüye kullanım amaçlı ekipmanı yasaklayan ve kolluk kuvvetleri ekipmanı ticaretinin işkence ve diğer türde kötü muamele amacıyla kötüye kullanması muhtemel kişilere aktarılmasını önlemek için denetleyecek yeni bir uluslararası belge üzerinde çalışacağız.

Hukuka aykırı kitlesel ve planlı gözetim son verilmesini talep edeceğiz ve özel şirketleri, çevrimiçi sansüre ve internet kesintilerine karşı çıkmak da dahil olmak üzere protesto hakkına saygı gösterme sorumluluklarını yerine getirmeye çağıracağız.

Sesi kısılan, ayrımcılık ve dışlanma riski en yüksek olan kesimleri destekleyeceğiz.

4. İnsanların harekete geçmesindeki küresel eğilimler

4.1 PROTESTOLARIN YAYILMASI

Son zamanlarda, on yıllardır yaşanan en büyük protesto hareketlerinden bazılarını tanık olduk. 2006'dan 2020'ye kadar yaklaşık 3.000 protesto olayıyla ilgili verileri analiz eden geniş kapsamlı bir çalışma, protestoların dünyanın bütün bölgelerinde gerçekleştiğini ve bu süre zarfında istikrarlı bir şekilde büyüdüğünü ortaya koymuştur: 14 yıllık dönemde protestolar dört katına çıkmıştır.²¹ Bu hareketlilikteki zirve noktaları arasında 2008 küresel mali krizi, 2010'dan sonra kemer sıkma önlemlerinin getirilmesi ve 2016'dan sonra Covid-19 salgını ortaya çıkmaya başlayana kadar çok sayıda ekonomik, sosyal, siyasi sorun ve adalet sorununa karşı protestoların tırmanması yer alıyor. Farklı bir veri kümesine dayanan başka bir çalışma, benzer bir eğilimi doğrularak, dünyanın bütün bölgelerinde kitlesel protestoların 2009'dan 2019'a kadar yıllık %11,5 arttığını ortaya koymuştur.²² 2020'de, Covid-19'a dair belirsizlik ve yeni kısıtlamalar nedeniyle ilk başta görülen durgunluğa rağmen, yeni hükümet karşıtı protestolar yeniden yükselmeye başladı.²³ Global Protest Tracker tarafından toplanan verilere göre, 2021'in sonunda, bütün ülkelerin yaklaşık üçte ikisinde 2017 ile 2021 arasında en az bir büyük hükümet karşıtı protesto düzenlendi.²⁴

Uluslararası Af Örgütü'nün kendi yayınları bu gözlemleri yansıtmaktadır. Örneğin, yaklaşık 160 ülkede insan haklarını izleyen *Dünyada İnsan Haklarının Durumu* başlıklı yıllık raporumuz, incelenen bütün ülkelerin yaklaşık yarısında protestolara yönelik saldırıları düzenli olarak rapor ediyor. En son 2021/2022 yıllık raporumuz, kapsanan 154 ülkenin en az 85'inde göstericilere karşı gereksiz ve/veya aşırı güç kullanımına dair endişeleri dile getirdi.²⁵

Bu yeni kitlesel protesto çağını neyin yönlendirdiğine dair çeşitli yorumlar var. Bir çalışma, dört makro alanda protestoların yükselişini açıklamaya çalıştı:

- 1. Siyasi sistemin başarısızlığı;** gerçek demokrasinin olmayışına, adalete erişimde yetersizliğe, şeffaflık ve hesap verebilirlik eksikliğine, yetkinin kötüye kullanılması ve yolsuzluğa, darbelere, askeri çıkarılara ve savaşa karşı protestolar dahil;
- 2. Ekonomik adalet isteği ve kemer sıkma politikaları;** istihdam, ücretler ve çalışma koşullarıyla ilgili sorunlar; kamu hizmetlerindeki değişiklikler; şirketlerin etkisi, kuralsızlaştırma ve özelleştirme; eşitsizlik; düşük yaşam standartları ve yüksek enerji fiyatları; tarım ve toprak reformu; barınma ve yüksek gıda fiyatlarıyla ilgili sorunlar dahil;
- 3. Medeni haklar;** etnik, Yerli ve ırksal azınlıkların haklarını talep etmek; dijital anlamda, toprakla ilgili, kültürel ve atmosferik müşterekler gibi kamusal mallara erişim talep etmek; ifade özgürlüğü, barışçıl toplanma ve örgütlenme hakları, kadınların ve kız çocukların hakları, işçi hakları, LGBTİ+ hakları, göçmen hakları, bireysel özgürlükler ve mahkumların haklarını talep etmek için yapılan protestolar; ve dini konularla ilgili endişeler dahil;
- 4. Küresel adalet;** çok taraflı kurumlara, emperyalizme ve sömürgecilığe veya serbest ticaret ve ekonomik zorluklara karşı çevre ve iklim adaleti talep eden ilgili protestolar dahil.²⁶

²¹ Isabel Ortiz, Sara Burke, Mohamed Berrada & Hernán Saenz Cortés, *World Protests: A Study of Key Protest Issues in the 21st Century*, 2022.

²² Samuel Brannen, Christian Stirling Haigh & Katherine Schmidt, *The Age of Mass Protest: Understanding an Escalating Global Trend*, 2020.

²³ Benjamin Press & Thomas Carothers, *Worldwide Protests in 2020: A Year in Review*, 2020'de Dünya Çapında Protestolar: Yıllık Değerlendirme, 21 Aralık 2020, carnegiendowment.org/2020/12/21/worldwide-protests-in-2020-year-in-review-pub-83445

²⁴ Benjamin Press & Thomas Carothers, *The Four Dynamics that Drove Protests in 2021*, [2021'de Protestoları Sürdüren Dört Dinamik], 13 Ocak 2021, carnegiendowment.org/2022/01/13/four-dynamics-that-drove-protests-in-2021-pub-86185

²⁵ Uluslararası Af Örgütü, *Uluslararası Af Örgütü Raporu 2021/2022: Dünyada İnsan Haklarının Durumu* (İndeks No: POL 10/4870/2022), 29 Mart 2022, amnesty.org/en/documents/pol10/4870/2022/en/

²⁶ Isabel Ortiz, Sara Burke, Mohamed Berrada & Hernán Saenz Cortés, *World Protests: A Study of Key Protest Issues in the 21st Century*, 2022.

¹⁹ Sivil alan, yoksulluk ve dışlanma arasındaki etkileşim hakkında bkz. Barışçıl Toplantı ve Örgütlenme Özgürlüğü Hakları Özel Raporu, Rapor: *Sivil alan, yoksulluk ve dışlanma*, 11 Eylül 2019, BM Belge No: A/74/349..

²⁰ Dünyanın bütün bölgelerinde protesto hakkı ihlalleriyle ilgili bazı raporlar için aşağıdaki "Ek Kaynaklar" bölümüne bakınız.

Farklı bir çalışma da çeşitli protestoların ardında ekonomik sıkıntı, kötü yönetim, eşitsizlik, yolsuzluk, yetersiz devlet hizmetleri, baskı ve hakların reddi gibi benzer nedenler olduğunu ama aynı zamanda protestoların düzenlenmesini, çevrimiçi ağların oluşturulmasını ve bilgiye erişimi kolaylaştıran internet erişimi, sosyal medya ve anlık mesajlaşma teknolojileri gibi bir dizi faktörün de kitlesel protestoları hızlandırdığını göstermiştir. Buna ek olarak bu çalışmada, özellikle gençler arasında yüksek düzeyde olan küresel işsizlik ve iş istikrarsızlığı, aşırı eşitsizlik, fırsat eksikliği ve yaygın yolsuzluk algısının yanı sıra artan kentleşme, artan okuryazarlık ve çevresel sorunların yakın gelecekte devam etmesi muhtemel protesto dalgalarına katkıda bulunduğu saptanmıştır.²⁷

Uluslararası Af Örgütü'nün kendi analizi de hakkaniyet, adalet, özgürlük ve fırsat talebinin protestoları artırmaya devam edeceğini gösteriyor. Dünyanın dört bir yanındaki insanların sadece kendi hakları için değil, başkalarının haklarıyla dayanışma için de harekete geçtiğini görmeye devam ediyoruz. Yetkililerin acımasız baskılarına rağmen insanlar ayaklanmaya devam ediyorlar. Baskılara rağmen insanlar seslerini duyurmaktan vazgeçmiyor gibi görünüyor. Uluslararası Af Örgütü'nün son incelemesine göre, 2021 ve 2022'de 80'den fazla ülkede kitlesel protestolar gerçekleşti.²⁸

4.2 İNSANLAR NASIL PROTESTO EDİYOR?

Barışçıl protestolar mektup yazmak ve dilekçe toplamaktan miting, yürüyüş ve grevlere kadar geniş bir faaliyet yelpazesini kapsar. Renkli ve gürültülü kitlesel gösteriler, sessiz nöbetler, oturma eylemleri, kendiliğinden gelişen eylemler ve medya gösterileri buna dahildir. Bunlar, Twitter'daki yoğun aktiviteler ve benzer sloganları ve mesajları paylaşmak için çevrimiçi örgütlenmelerin yanı sıra açlık grevleri, afiş yerleştirmeleri ve sokak sanatını da içerir. Bunlar bireysel veya toplu olabilirler ve çevrimiçi veya çevrimdışı olarak gerçekleşebilirler. Bütün bunlar ve diğer protesto biçimleri, ifade özgürlüğü ve barışçıl toplanma hakları ve bazen de diğer insan hakları kapsamında korunmaktadır.

Bazen protestolar, bireyler adaletsizliğe karşı alenen tavır aldıklarında başlar: Bu protestolar, yalnızca bir kişinin dahil olmasına rağmen çok güçlü ve simgesel olabilir. Yine de protestolar kolektif hale geldiklerinde ve daha geniş bir hareketin parçası olduklarında özel bir güç, direnç ve etki kazanırlar. Rosa Parks, ABD'de ırk ayrımcılığına karşı Montgomery otobüs boykotunu tek başına başlattı, ancak Rosa Parks'ın sivil itaatsizlik eylemi, medeni haklara dair halihazırda var olan bir protesto hareketini canlandıran daha geniş bir direniş tarihinin parçasıydı. Greta Thunberg iklim protestosuna tıpkı Hindistan'da Licypriya Kangujam'ın yaptığı gibi İsveç'te tek başına başladı fakat dünyanın bütün bölgelerinde iklim eylemi talep etmek için daha fazla genç onlara katıldığında protestoları dünyanın dikkatini çekti. Ayrıca protestolar kolektif hale geldiğinde, sayıların gücü, daha önce görüşlerini bu kadar aleni bir şekilde ifade edemeyeceklerini hisseden kişilerin katılımını teşvik edip kolaylaştırabiliyor. Kitlesel gösterilerde, ayrımcılığa uğrayan ve hakları suistimal edilen insanlar diğer protestocularla dayanışmanın ve bir arada olmanın gücünden yararlanabiliyorlar.

Protestolar, kısıtlamaları aşmak ve protestolara daha fazla dikkat çekmek için veya basitçe katılımcıların yaratıcılığı sayesinde çeşitli sivil itaatsizlik biçimlerinin kullanılması da dahil olmak üzere yıllar boyunca sayısız yolla gerçekleştirildi. Örneğin, başta Latin Amerika olmak üzere dünyanın pek çok yerindeki Yerli halklar ve kırsal topluluklar, maden çıkarma şirketleri insan hakları ihlallerine, çevreyi kirleten faaliyetlere karıştığında veya toplulukların özgür, önceden ve bilgilendirilmiş onayını almadığında, sık sık maden ocaklarının girişini engellemek ve yolları kapatmak gibi yöntemlere başvurdular. Honduras'ta bir topluluk grubu, su haklarını tehlikeye attığını düşündükleri bir maden şirketini protesto etmek için "Guapinol kampı" nı kurdular. Kamp, sakinleri 2018'de şiddet kullanılarak tahliye edilene ve birkaç kişi keyfi gözaltı ve asılsız bir kovuşturmayla maruz kalana kadar birkaç ay boyunca madene giden halka açık yol üzerinde kaldı.²⁹ Protestoları yetkililerin şiddet eylemleri ve insan hakları ihlalleriyle sonuçlanmasına rağmen, protestocuların yaratıcı yöntemleri madencilik şirketinin faaliyetlerini uluslararası ilgi odağı haline getirmeye yardımcı oldu. Gözaltına alınanlar için adalet mücadelesi ve topluluğun madene muhalefeti halen sürüyor.

SİVİL İTAATSİZLİK

Sivil itaatsizlik, adaletsiz yasalara veya durumlara meydan okumak için kullanılan, şiddetsiz doğrudan eylem yoluyla yapılan bir protesto biçimidir. Sivil itaatsizlik, bir insan hakkının kullanılmasını kasten kısıtlayan, belirli inançların ifade edilmesini kısıtlayan veya benzer şekilde uluslararası insan hakları hukuku ve standartlarıyla çelişen yasaların önceden planlanmış bir biçimde ihlal edilmesini içerebilir. Bu yasalar örneğin protestolara genel bir yasak getiren düzenlemeleri veya yetkililerin önceden izni olmadan gösteri düzenlemeyi suç sayan yasaları içerir.

Diğer sivil itaatsizlik eylemleri, bir yasak veya başka bir kısıtlama biçimi içeren olağan bir yasayı uluslararası insan hakları hukukuna aykırı olmayan bir biçimde (izinsiz giriş veya yolların engellenmesi gibi) çiğnemeyi içerebilir. Bu tür faaliyetler, vicdani nedenlerle veya protesto veya muhalefeti ifade etmenin etkili yolu oldukları için, kamuoyunun dikkatini çekmek ve siyasi tartışmalara katkıda bulunmak amacıyla veya insan hakları ihlallerini durdurmak ya da önlemek için gerçekleştirilebilir.

Sivil itaatsizlikle karşı karşıya kaldıklarında devletler bazen aktivistlere muğlak ve aşırı geniş suçlar yönelerek veya onları terörizm, vatana ihanet veya isyan ciddi ceza gerektiren asılsız suçlarla suçlayarak karşılık verirler.³⁰ Yetkililerin bu tepkisi, başkalarını benzer bir eylemde bulunmaktan, hatta sadece barışçıl toplanma ve ifade özgürlüğü haklarını kullanmaktan caydıran güçlü bir etkiye sahip olabilir.

Bu nedenle, kolluk kuvvetleri ve adli makamlar, bir sivil itaatsizlik eyleminin farklı unsurlarını niyeti (örneğin protesto etmek, ya da siyasi veya sosyal muhalefeti ifade etmek, kamuoyunun dikkatini çekmek ve siyasi tartışmalara katkıda bulunmak veya insan hakları ihlallerini durdurmak veya önlemek) ve genel yıkıcı etkisi (genel halk için kalıcı olumsuz sonuçlara değil geçici hasara neden olan etkileri veya diğer insanların haklarına ve mülkiyetine verilen zararın boyutları gibi faktörler) dahil olmak üzere vaka bazında ele almalı, bir sivil itaatsizlik eyleminde olağan bir yasayı çiğneyen kişilere yönelik yaptırım veya diğer kısıtlamaları buna göre değerlendirmelidir.

²⁷ Samuel Brannen, Christian Stirling Haigh & Katherine Schmidt, *The Age of Mass Protest: Understanding an Escalating Global Trend*, 2020.

²⁸ Uluslararası Af Örgütü, Uluslararası Af Örgütü Raporu 2021/2022: Dünyada İnsan Haklarının Durumu (İndeks No: POL 10/4870/2022), 29 Mart 2022, [amnesty.org/en/documents/pol10/4870/2022/en/](https://www.amnesty.org/en/documents/pol10/4870/2022/en/)

²⁹ Uluslararası Af Örgütü, "Honduras: Düşünce mahkumları yargılanıyor" (İndeks No: AMR 37/5165/2022), 2022, [amnesty.org.uk/urgent-actions/prisoners-conscience-face-trial](https://www.amnesty.org.uk/urgent-actions/prisoners-conscience-face-trial)

³⁰ Örneğin bkz. Birleşik Krallık'taki 'Stansted 15' davası: Uluslararası Af Örgütü, "Stansted 15 kararları, İngiliz yetkililerin ceviz kırmak için balyoz kullandığını gösteriyor", 11 Aralık 2018, [amnesty.org/en/latest/news/2018/12/stansted-15-convictions-show-uk-authorities-have-used-a-sledgehammer-to-crack-a-nut/](https://www.amnesty.org/en/latest/news/2018/12/stansted-15-convictions-show-uk-authorities-have-used-a-sledgehammer-to-crack-a-nut/); ve Hong Kong'un demokrasi yanlısı Şemsiye Hareketi: Uluslararası Af Örgütü, Şemsiye Hareketi: Hong Kong'daki Siyasi Güdümlü Kovuşturmalara Son Verin (İndeks No: ASA 17/9379/2018), 16 Kasım 2018, [amnesty.org/en/documents/asa17/9379/2018/en/](https://www.amnesty.org/en/documents/asa17/9379/2018/en/)

FRANSA: MÜSLÜMAN KADIN FUTBOLCULARIN PROTESTOLARA KATILMASI YASAKLANDI

Şubat 2022'de Müslüman kadın futbolculardan oluşan Les Hijabeuses adlı kolektifin temsilcileri, Fransız Parlamentosu yakınında gerçekleşecek bir protestoyu polis yetkililerine (*Préfecture*) önceden haber verdiler. Fransa Futbol Federasyonu'nun, başörtüsü takmayı tercih eden kadınların maçlara katılmasını yasaklayan mevcut ayrımcı politikasını yasal anlamda güçlendirecek bir değişiklik önerisine karşı harekete geçmeyi planlıyorlardı.

Protestodan bir gün önce, *Préfecture*, kamu düzeni ve kadın protestocuların güvenliği konusundaki endişeleri öne sürerek protestoyu yasakladı. Karar, kadınların kampanyasını haksız bir şekilde, "siyasal İslam" ve dini ataerkilliğin savunucuları ile cinsiyetler arası eşitlik de dahil olmak üzere Fransız Cumhuriyeti'nin değerlerine saygı duyanlar arasındaki uyuşmazlığın parçası olarak nitelendirdi. Aynı zamanda kadınların seferberliğini toplumsal kargaşa ve şiddetle özdeşleştirdi.

Yetkililerin yasağı gerekçelendirmek için öne sürdükleri gerekçeler, hükümetin barışçıl toplanma özgürlüğünü koruma yükümlülüğü açısından gerekli, orantılı veya meşru değildi ve yaftalayıcı klişelere dayanıyordu. İdari mahkeme polisin kararını bozdu ancak protestolar halihazırda iptal edilmişti.⁵³

Yetkililer protestocuları genellikle "terörist," "isyanca," "sorun çıkarıcılar" veya "suçlular" olarak yaftalıyor. Böyle bir yaftalama da protestocuları ve taleplerini gayri meşrulaştırıyor ve güvenlik güçlerinin şiddetli baskısını ve halkın saldırılarını kolaylaştırıyor. Örneğin, "haydutlar" gibi kelimeler tarihsel olarak ABD'de ırkçılığa karşı protesto yapan Siyahları şiddet yanlısı olarak nitelendirerek şeytanlaştırmak için kullanılmıştır.⁵⁴ Protestolara katılan Filistinliler, **İsrail**'in apartheid'a varan kurumsallaşmış ayrımcılığını ve sistemsiz baskısını kınamak için sesini yükseltenleri susturmak amacıyla, polis memuruna hakaret etmek veya "yasadışı bir toplantıya katılmak" gibi gerekçelerle tutuklanıyorlar.⁵⁵

Yoksulluk içinde yaşadıkları için ayrımcılığa maruz kalan veya sosyal ve ekonomik dışlanmayla karşı karşıya kalan birçok insan da protestolara katılmıyor. Yoksulluk içinde yaşayan ya da güvencesiz bir işte çalışan, ücretsiz bakım işinin yükünü taşıyan ya da sadece toplantı yerlerine gitme imkanı olmayanlar ve protestolara katılma hakkında bilgiye erişim olanağı olmayan kişiler bu gruba dahildir. Sistemsiz ayrımcılık ve ötekileştirme güçlü engeller olduğu için, protestolarda bazı seslerin bulunmadığının her zaman farkında olmak önemlidir.

5. Saldırı altındaki protestolar

Yıllardır, Uluslararası Af Örgütü⁵⁶ ve diğer birçok kuruluş⁵⁷ sivil toplum için gerekli güvenli ve elverişli alanın tehdit altında olmasını ve dünya çapında giderek azalmasını kınıyor. Çıkarlarının tehdit edildiğine inanan hükümetler, silahlı gruplar, şirketler ve diğer güçlü yapılar, protestocuları ve muhalifleri, özellikle de insan hakları savunucularını ve diğer eleştirel sesleri susturmak ve bastırmak için taktik ve araçlarını geliştirip keskinleştiriyorlar. Bugüne kadar çeşitli yöntemler kullanıldı ama en zarar verici yöntemler ifade, örgütlenme ve barışçıl toplanma özgürlüğü haklarını kısıtlayan mevzuat; haklarını kullanan bireylere ve gruplara yönelik şiddetli saldırılar; tehditler, karalama kampanyaları ve yaftalamalar; suçlu sayma ve gözetimdir. Bütün bunlara bir de sistematik ayrımcılık ve dışlamanın ağırlaştırıcı gücü eklenmiştir.

2020'nin başlarında Covid-19'un patlak vermesi sivil toplum alanını daraltan eğilimleri karmaşıktırdı ve birçok hükümet tarafından sivil alana yeni kısıtlamalar getirmek, kendi güçlerini sağlamlaştırmak ve eleştirel sesleri susturmak için bir bahane olarak kullanıldı.⁵⁸

Halk hareketleri artan eşitsizliği, yolsuzluğu, çevresel bozulmayı veya cezasızlığı protesto ederken, hükümetler buna artan düzeyde güç ve baskıyla tepki gösterdi. Birçok ülke, protesto düzenleyenlerden önceden izin almalarını talep etmeye devam etti ve çoğu zaman izin taleplerini reddetti. Protesto etmek isteyen gruplara sürekli olarak gösterilerin zamanı, yeri ve şekliyle ilgili kısıtlamalar getirildi. Covid-19 kısıtlamaları protesto hareketlerini durdurmak için ayrımcı bir şekilde uygulandı. İnsan hakları savunucuları, hem düzenleyiciler hem de katılımcılar olarak barışçıl

toplantılar bağlamında daha yüksek düzeyde bir tehditle karşı karşıyadır. Gösterileri denetlemeye yönelik taktikler, barışçıl toplanma hakkının güvenli ve özgür bir şekilde kullanılması konusundaki ana tehditlerden biri olmaya devam ederken, birçok hükümet hukuka aykırı güç, gözdağı ve keyfi gözaltılara bel bağlıyor. Güvenlik güçleri protestoları bastırmak için kullandıkları güç miktarını artırdı ve düzenli olarak ateşli silahları ve göz yaşartıcı gaz ve plastik mermileri içeren az öldürücü silahları kötüye kullandı, hukuka aykırı olarak yüzlerce kişiyi öldürdü ve çok daha fazla insanı yaraladı. Ayrıca, protestoları denetlemek için silahlı kuvvetlerin ve askeri teçhizatın kullanımı dahil olmak üzere, devletlerin protestolara müdahalelerinin askerileşmesi yönünde bir eğilim de oluştu. Protestoları denetlemek için yüz tanıma ve diğer gözetleme biçimlerinin kullanımını da kapsayan yeni teknolojilerin kullanılması da dünya çapında caydırıcı bir etkiye sahip. Protestoları organize etmek ve insan haklarını kullanmak için daha fazla insan dijital araçlara ve internete bel bağladığından, teknoloji şirketleri insanların hem çevrimdışı hem de çevrimiçi olarak bir araya gelmelerini, örgütlenmelerini ve protesto etmelerini sağlamada gitgide daha önemli bir rol oynuyor. Yine de bu şirketlerden bazıları, planlı gözetim teknolojileri ve casus yazılımların yaratılması ve kullanılmasındaki rolleri aracılığıyla, çevrimiçi taciz ve nefret söyleminin çoğalmasına izin vererek ve protestolar sırasında insanların suistimaller hakkında bilgi toplamasını veya paylaşmasını engelleyen internet kesintileri ve sansür konusunda hükümetlerle işbirliği yaparak, insan haklarını zayıflatan durumlara dahil oluyorlar.

⁵³ Uluslararası Af Örgütü, *Fransa: Polis, Milletvekillerinin Sporda Müslüman Kadınların Haklarını Zayıflatmaya Yönelik Son Girişimine Karşı Kadın Futbolcuların Protestosunu Bastırmaya Çalışıyor* (İndeks No: EUR 21/5226/2022), 10 Şubat 2022, [amnesty.org/en/documents/eur21/5226/2022/en/](https://www.amnesty.org/en/documents/eur21/5226/2022/en/)

⁵⁴ Bazı ülkelerde, bu sıfatlar Siyahlara karşı ırkçı saldırılarda ve ırkçılık karşıtı gösterilerde kullanılıyor: NBC News "'Not by accident': False 'thug' narratives have long been used to discredit civil rights movements" ["Kazara değil": Asılsız 'haydut' söylemi uzun süredir sivil haklar hareketlerini itibarsızlaştırmak için kullanılıyor", 27 Eylül 2020, [nbcnews.com/news/us-news/not-accident-false-thug-narratives-have-long-been-used-discredit-n1240509](https://www.nbcnews.com/news/us-news/not-accident-false-thug-narratives-have-long-been-used-discredit-n1240509)

⁵⁵ Uluslararası Af Örgütü, "İsrail polisi ayrımcı gözaltılar, işkence ve hukuka aykırı güç kullanarak Filistinlileri hedef aldı", 24 Haziran 2021, [amnesty.org/en/latest/news/2021/06/israeli-police-targeted-palestinians-with-discriminatory-arrests-torture-and-unlawful-force/](https://www.amnesty.org/en/latest/news/2021/06/israeli-police-targeted-palestinians-with-discriminatory-arrests-torture-and-unlawful-force/); Uluslararası Af Örgütü, *İsrail'in Apartheid Rejimi: Filistinlilere Yönelik İrsal Ayrımcılık ve İnsanlığa Karşı İşlenen Suçlar* (MDE 15/5141/2022), 1 Şubat 2022, [amnesty.org/en/documents/mde15/5141/2022/en/](https://www.amnesty.org/en/documents/mde15/5141/2022/en/)

⁵⁶ Örneğin: Uluslararası Af Örgütü, *Uluslararası Af Örgütü 2021/2022 Raporu. Dünyada insan haklarının durumu* (İndeks No: POL 10/4870/2022), 29 Mart 2022, [amnesty.org/en/documents/pol10/4870/2022/en/](https://www.amnesty.org/en/documents/pol10/4870/2022/en/) ve önceki yıllık raporlar; Uluslararası Af Örgütü, *Tehdit Altındaki İnsan Hakları Savunucuları – Sivil Toplum için Alan Daralıyor* (İndeks No: ACT 30/6011/2017), 16 Mayıs 2017, [amnesty.org/en/documents/act30/6011/2017/en/](https://www.amnesty.org/en/documents/act30/6011/2017/en/); Uluslararası Af Örgütü, *Sessizleştirilmek için Tasarlanan Yasalar: Sivil Toplum Örgütlerine Küresel Baskılar* (İndeks No: ACT 30/9647/2019), 21 Şubat 2019, [amnesty.org/en/documents/act30/9647/2019/en/](https://www.amnesty.org/en/documents/act30/9647/2019/en/); Uluslararası Af Örgütü, *Susturulmuş ve Yanlış Bilgilendirilmiş: Covid-19 Sırasında İfade Özgürlüğü Tehlike Altında* (İndeks No: POL 30/4751/2021), 19 Ekim 2021, [amnesty.org/en/documents/pol30/4751/2021/en/](https://www.amnesty.org/en/documents/pol30/4751/2021/en/)

⁵⁷ Örneğin: Barışçıl Toplanma ve Örgütlenme Özgürlüğü Hakları Özel Raportörü, Rapor: Kriz durumlarında barışçıl protestolar bağlamında insan haklarının korunması, 16 Mayıs 2022, BM Belge No: A/HRC/50/42 *Civics Monitor*, the *ICNL Civic Freedom Monitor*, ve çok daha fazlası.

⁵⁸ Uluslararası Af Örgütü, *Pandemide İnsan Hakları İçin Harekete Geçmeye Cesaret Etmek* (İndeks No: ACT 30/2765/2020), 6 Ağustos 2020, [amnesty.org/en/documents/act30/2765/2020/en/](https://www.amnesty.org/en/documents/act30/2765/2020/en/)

⁵⁹ Bkz. Uluslararası Af Örgütü #Banthescan kampanyası.

5.1 PROTESTOLARIN BASTIRILMASI VE GÜÇ KULLANIMINDA GÖRÜLEN EĞİMLER

GÜVENLİKLEŞTİRME

Kamu güvenliği gereklilikleri, hükümetlerin barışçıl protestoları engellemek için kullandığı temel gerekçelerden biridir. Yetkililer genellikle protestoların kamu düzenine tehdit oluşturduğunu, hükümeti devirmek için kullanılabileceğini ve hatta "terörist" bir tehdit oluşturabileceğini iddia ederler. Bu iddia, barışçıl protestocuları başkaları için bir tehdit gibi göstererek gayri meşrulaştırıyor. Ve bu da, sıfır tolerans yaklaşımını meşrulaştırabiliyor ve aşırı sert güvenlik mevzuatının veya kolaylıkla protestoculara karşı kötüye kullanılacak geniş

ve muğlak yasaların çıkarılmasını kolaylaştırıyor. Protestoları güvenliğe yönelik bir tehdit olarak nitelendiren bu anlatı, örneğin hukuka aykırı güç kullanımı ve keyfi gözaltılar ya da hem sayı hem de donanım olarak tehditkar bir görünüme sahip polis kuvvetlerinin görevlendirilmesi gibi yöntemlerle ağır denetim yapılmasına da yol açıyor. Bu anlatı ayrıca protesto izinlerinin reddedilmesi, durdur-ve-ara taktikleri, önleyici denetim, önleyici gözaltılar ve gözetim gibi önleyici ve caydırıcı önlemleri de haklı çıkarıyor.

HONG KONG: ULUSAL GÜVENLİK YASASI 1989 TIANANMEN BASKINININ ANILMASINA KARŞI KULLANILDI

Hali hazırda tutuklu bulunan insan hakları avukatı ve işçi hakları savunucusu Chow Hang-tung, Eylül 2021'de yeni Ulusal Güvenlik Yasası kapsamında "yıkıcı faaliyette" bulunmakla suçlandı ve 10 yıla kadar hapis cezasıyla karşı karşıya. Chow Hang-tung Çin Yurtsever Demokratik Hareketlerini Destekleyen Hong Kong İttifakı'nın (İttifak) diğer çekirdek üyeleriyle birlikte, 1989 Tiananmen Meydanı protestolarının bastırılmasını barışçıl bir şekilde andıkları için hedef alındı.

Çin Halk Cumhuriyeti Hong Kong Özel İdari Bölgesinde Ulusal Güvenliğin Korunmasına İlişkin Yasa (NSL) Haziran 2020'de Hong Kong'da kabul edildi ve yürürlüğe girdi. NSL'nin ani ve kapsamlı bir etkisi oldu. Yasanın, Çin merkezi yetkililerinin tanımına uygun olan geniş kapsamlı "ulusal güvenlik" tanımı, netlikten ve yasal öngörülebilirlikten yoksundur ve diğer hakların yanı sıra ifade özgürlüğü, barışçıl toplanma ve örgütlenme özgürlüğü haklarını kısıtlamak, görüş ayrılığı ve siyasi muhalefeti bastırmak için keyfi olarak bahane edilmektedir.

Yetkililer, siyasi partileri, akademisyenleri, sivil toplum örgütlerini ve temelde Hong Kong'daki mevcut hükümeti ve siyasi sistemi fiilen eleştiren veya eleştirdiği varsayılan herhangi bir bireyi ulusal güvenliği tehdit etmekle suçlayarak, ulusal güvenliği insan haklarını ihlal eden sansürü, taciz, gözaltı ve kovuşturmaları haklı göstermeye çalışıyor. Ulusal Güvenlik Yasası'nın aşırı geniş tanımları, yetkililere muhalefeti susturma ve sivil toplum örgütlerine baskı yapma konusunda tam bir özgürlük tanıyor.

Hong Kong hükümeti, uluslararası ortaklıklar kuran veya barışçıl uluslararası aktivizm yürüten yerel ve denizaşırı aktivistleri ve grupları "yabancı güçlerle işbirliği yapmakla" suçlayarak sivil toplum örgütlerinin çalışmalarını gitgide daha fazla kriminalize ediyor.⁶⁰

HİNDİSTAN: BARIŞÇIL PROTESTOCULARA KARŞI AŞIRI SERT YASALAR KULLANILDI

Hindistan'da aşırı sert yasalar, özellikle terörle mücadele kapsamındaki Yasadışı (Faaliyetleri) Önleme Yasası (UAPA)⁶³ ve ayaklanmaya dair yasalar barışçıl protestoculara, gazetecilere ve insan hakları savunucularına karşı defalarca kullanıldı. Bu yasalar kapsamındaki yavaş soruşturma süreçleri ve son derece katı adli kontrol hükümleri, insan hakları savunucularının ve sesini yükselten diğer kişilerin, yargılamaları devam ederken yıllarca haksız yere parmaklıklar ardında kalabilecekleri anlamına geliyor.

Son birkaç yılda UAPA kapsamında tutuklanan ve uzun süre adli kontrol şartıyla serbest bırakılmayanlar arasında Bhima Koregaon

çocuklar da dahil olmak üzere insanlar üzerindeki yıkıcı etkisini belgeliyor.⁶¹ 2021'de **Kolombiya**'da, hükümet yetkililerinden gelen yaftalayıcı mesajlar, Cali'deki polis güçlerinin, çoğunlukla Afrika kökenli ve düşük gelirli ailelerden gelen silahsız gençlere ve Yerli halklara karşı gösterdiği orantısız ve şiddetli tepkiye katkıda bulundu: Bunlar, tarihsel olarak silahlı çatışmanın sonuçlarından ve devletin yetersiz korumasından orantısız derecede etkilenen gruplardır.⁶²

isyanlarını kışkırtmakla suçlanan Dalit ve Adivasi topluluklarının haklarını savunan 11 aktivist,⁶⁴ ayrımcı Vatandaşlık Değişikliği Yasasını protesto eden insanlar⁶⁵ ve Kasım 2021'den beri tutuklu olan Khurram Parvez gibi Cemmu ve Keşmir'de insan hakları ihlallerini ortaya çıkaran insan hakları savunucuları da var.⁶⁶

2021'de, genç bir çevre ve iklim aktivisti olan Disha Ravi, Hindistan'da çiftçilerin yeni tarım reformu yasalarını protesto etmelerine yardımcı olmayı amaçlayan bir Google belgesini paylaştığı için sömürge döneminden kalma "isyan" suçu kapsamında tutuklandı.⁶⁷

⁶⁰ Uluslararası Af Örgütü, *Hong Kong: Daha Fazla Bilgi: 4 Haziran'da Hapsedilen Protesto Organizatörü Ek Suçlamalarla Karşı Karşıya*: Chow Hangtung (İndeks No: ASA 17/5555/2022), 3 Mayıs 2022, [amnesty.org/en/documents/asa17/5555/2022/en/](https://www.amnesty.org/en/documents/asa17/5555/2022/en/)

⁶¹ Sonuç olarak Uluslararası Af Örgütü ve diğer kuruluşlar, etnik ayrımcılığı önlemek ve düzeltmek için adım atmayan Fransa devletine karşı toplu dava açtı: Uluslararası Af Örgütü, "Fransa: Sistemsel ırk ayrımcılığına dayalı etnik ayrımcılığa karşı toplu dava", 22 Temmuz 2021, [amnesty.org/en/latest/news/2021/07/france-class-action-lawsuit-against-ethnic-profiling-filed-over-systemic-racial-discrimination-2/](https://www.amnesty.org/en/latest/news/2021/07/france-class-action-lawsuit-against-ethnic-profiling-filed-over-systemic-racial-discrimination-2/)

⁶² Uluslararası Af Örgütü, *Kolombiya: Cali: Baskının Merkez Üssünde: Cali, Kolombiya'daki 2021 Ulusal Grev Sırasında Yaşanan İnsan Hakları İhlalleri* (İndeks No: AMR 23/4405/2021), 30 Temmuz 2021, [amnesty.org/en/documents/amr23/4405/2021/en/](https://www.amnesty.org/en/documents/amr23/4405/2021/en/)

⁶³ Bkz. Uluslararası Af Örgütü'nün 6 Mayıs 2020'de BM Bağımsız Uzmanlarına gönderdiği mektupta dile getirilen endişeler. .

⁶⁴ Uluslararası Af Örgütü, *Hindistan: Muhafetele yönelik baskılar Covid-19 döneminde de devam ediyor* (İndeks No: ASA/20/2174/2020), 20 Nisan 2020, [amnesty.org/en/documents/asa20/2174/2020/en/](https://www.amnesty.org/en/documents/asa20/2174/2020/en/)

⁶⁵ Uluslararası Af Örgütü, *Hindistan: Protestocular bağnaz yasaya karşı çıktıkları için gözaltına alındı* (İndeks No: ASA 20/2269/2020), 5 Mayıs 2020, [amnesty.org/en/documents/asa20/2269/2020/en/](https://www.amnesty.org/en/documents/asa20/2269/2020/en/)

⁶⁶ Uluslararası Af Örgütü ve Civicus, Ortak açıklama: "Hindistan: İnsan hakları savunucusu Khurram Parvez, asılsız suçlamalarla keyfi olarak 150 gün tutuklu kaldı", 25 Nisan 2022, [bit.ly/3bZ9Twp](https://www.bit.ly/3bZ9Twp)

⁶⁷ BBC, "Disha Ravi: the jailed Indian activist linked to Greta Thunberg", ["Disha Ravi: Greta Thunberg ile bağlantılı olarak hapse atılan Hintli aktivist"] 15 Şubat 2021, [bbc.co.uk/news/world-asia-india-56068522](https://www.bbc.co.uk/news/world-asia-india-56068522)

ASKERİLEŞTİRME

2000'li yılların başından beri Uluslararası Af Örgütü, kolluk kuvvetlerinin gitgide askerileştiğini ve bunun protesto durumlarına nasıl uygulandığını belgeliyor. Birçok durumda, hükümetler protestoları denetlemek için silahlı kuvvetleri devreye sokmuştur. Bunun yanı sıra polis memurları da tepeden tırnağa ağır bir zırh kuşanıp, zırhlı araçlar, askeri sınıf uçaklar, gözetim dronları, tabancalar ve saldırı silahları, sersemletici bombalar ve ses bombaları da dahil olmak üzere askeri bir teçhizat desteği alıyorlar.

MEKSİKA: KAMU GÜVENLİĞİNİN ASKERİLEŞMESİ

Meksika'nın 2006 yılında başlattığı kanlı "uyuşturucuyla mücadele"de organize suçla mücadele etmeleri ve normalde sivil polis güçlerinin elinde olması gereken diğer polislik görevlerini yerine getirmeleri için silahlı kuvvetler mensupları görevlendirildi. Yıllar boyunca Meksika, 200.000'den fazla insanın öldürüldüğüne, binlerce insanın zorla kaybedildiğine ve işkence ve diğer türde kötü muamele dahil olmak üzere yaygın insan hakları ihlallerine tanık oldu. Failler için cezasızlık norm olmaya devam ediyor.

2019'da hükümet, ordunun sokaklarda konuşlandırılmasını sürdürürken Ulusal Muhafızlar adlı yeni, yüksek düzeyde militarize edilmiş bir kolluk kuvveti oluşturdu. Temmuz 2020 itibarıyla, Ulusal Muhafızlar, 60.000'den fazlası Ordu ve Donanmadan transfer edilen yaklaşık 90.000 askerden oluşuyordu.⁶⁹ Yetkililer Ulusal Muhafızları kamu güvenliğinden sorumlu yeni bir sivil güç olarak sunmaya çalışsa da, eğitimleri, taktikleri ve teçhizatlarına dair birçok şüphe halen varlığını koruyor.

Polis faaliyetlerinin askerleştirilmesi, güvenlikleştirme eğiliminin öngörülebilir bir sonucudur, çünkü dünya çapındaki polis kültürleri giderek daha fazla "biz onlara karşı" zihniyetiyle tanımlanıyor gibi görünüyor. Protestocular "kamu düşmanları", "isyancılar", "teröristler" ve daha geniş anlamda sert muameleyi "hak eden" ulusal güvenlik tehditleri olarak tasvir ediyor. Polis faaliyetlerinin askerleştirilmesi, insanları düşmanlaştırıyor ve göz korkutucu bir korku mesajı gönderiyor, protestocularla gerilimi körüklüyor, çatışma yaratıyor ve bu da protestoların daha şiddetli ve agresif bir şekilde denetlenmesine yol açıyor. Ötekileştirilen gruplar, denetimin askerleştirilmesine özellikle maruz kalmaktadır; örneğin, favela sakinlerinin, özellikle genç Siyah erkeklerin, yıllarca sert, askeri bir denetime en sert biçimde maruz kaldığı **Brezilya**'da.⁶⁸

Ulusal Muhafızlar protestoların şiddetle dağıtılmasında yer almaktadır ve şu anda Meksika'da en çok insan hakları şikayetiyle karşı karşıya kalan güvenlik gücüdür.⁷⁰ Örneğin, Eylül 2020'de binlerce tarım işçisi, kuzeydeki Chihuahua eyaletindeki bir baraj olan La Boquilla'da su haklarını savunmak için protesto düzenledi. Ulusal Muhafızlar, ellerinde sopa ve taş bulunan göstericilere göz yaşartıcı gazla müdahale etti. Müdahalenin caydıramadığı protestocular barajın kontrolünü ele geçirmeyi başardı ve askerleri geri çekilmeye zorladı. O günün ilerleyen saatlerinde, protestoya katılan Jessica Silva ve Jaime Torres evlerine dönerlerken, Ulusal Muhafız üyeleri araçlarına ateş açtı. Jessica Silva olay anında hayatını kaybetti ve Jaime Torres de ağır yaralandı.⁷¹

Sorun, mevcut polis güçlerinin militarizasyonunun ötesine geçiyor. Devletler, hem daha sert, daha korkutucu bir güç olarak görüldüğü, hem de bazı ülkelerde polisten daha az yozlaşmış ve daha etkili bir kuvvet olarak sunulduğu için, polislik görevlerini yerine getirmek için genellikle silahlı kuvvetlerin doğrudan kullanımına başvuruyorlar. Ancak ordular, arabuluculuk ve gerilimi azaltma taktiklerinin esas olduğu kamusal hizmetleri ve kolluk faaliyetleri için değil, esas olarak savunma veya savaş için örgütlenir, eğitilir ve donatılırlar. Silahlı kuvvetlerin gösterileri denetlenirken kullandığı ekipman genellikle uygunsuz ve orantısızdır ve ateşli silahlar, patlayıcı silahlar ve tankları içerebilir.

Kazakistan'da insanlar 2022'nin başlarında akaryakıt fiyatlarındaki artışa ve yolsuzluğa, siyasi çözümsüzlüğe ve yaygın adaletsizliğe karşı kitlesel protestolara katıldılar. Yetkililer protestoculara sert tepki gösterdi, gazetecileri ve aktivistleri hedef alıp, susturdu ve ifade özgürlüğünü ve bağımsız bilgilerin serbest akışını engelledi. Protestoculara müdahale etmek için ordu devreye sokuldu. Maddi hasar ve can kaybı arttıkça, sokaklardaki birliklere uyarı yapmadan ateş açma talimatı verildi ve bu da çok sayıda ölüme yol açtı.⁷²

Dahası, protestocular bazen uluslararası standartlar ihlal edilerek askeri mahkemelerde yargılanırken, protestoculara karşı kötü muamelede bulunmakla suçlanan askerler, bağımsızlık ve tarafsızlıktan yoksun askeri mahkemeler tarafından korunmaktadır. **Kamerun**'da ana muhalefet partisinin destekçileri, insan hakları savunucuları, İngilizce konuşulan bölgeden protestocular ve toplumsal hareketlerin üyeleri, sadece ifade özgürlüğü ve barışçıl toplanma haklarını kullandıkları için bastırıldı. Eylül 2020'deki ilk protestosunda tutuklanan Dorgelesse Nguessan davasında olduğu gibi bazı durumlarda, protestocular askeri mahkemeler

tarafından ağır cezalara mahkum edildi. Protesto, yetkililerin yasağına rağmen devam etti, ancak barışçıl geçti. Buna rağmen güvenlik güçleri protestocuları dağıtmak için göz yaşartıcı gaz ve tazyikli su kullandı ve 500'den fazla kişiyi gözaltına aldı. Dorgelesse Nguessan, "ayaklanma," "isyan" ve "devlet güvenliğini tehlikeye atmak" suçlarından beş yıl hapis cezasına mahkum edildi.⁷³

Jeopolitik ve ekonomik çıkarlar polis güçlerinin artan militarizasyonuna da katkıda bulunuyor, bu da barışçıl toplanma özgürlüğü hakkı üzerinde derin bir etki yaratıyor. Yeni pazarlar arayan ve ekipman ve silahlarda daha fazla satış hedefleyen özel sektörün artan etkisi altında birçok ülke, militarize teçhizat ve az öldürücü silahları, bu araçların protestoları bastırarak ve insan haklarını ihlal etmek için kullanıldığı ülkelere transfer edilmesine izin vermeye devam ediyor.

Myanmar'daki 2021 askeri darbesinin ardından ordu, hukuka aykırı bir şekilde barışçıl protestoculara karşı öldürücü güç kullandı. Darbe sonrasında 1.700'den fazla insan öldürüldü ve 13.000'den fazla kişi tutuklandı. Aktivistler ve insan hakları savunucuları, barışçıl gösteriler yaparken askeri güçlerin ihlallerine tanık oldu veya maruz kaldı. Bu ihlaller arasında ateş etme, dayak ve protestocuların üzerine araç sürme girişimleri yer aldı. Haziran 2021'de BM Genel Kurulu, barışçıl protestoculara ve sivil topluma yönelik artan baskıyı şiddetle kınadıktan sonra, tüm üye ülkeleri Myanmar'a silah akışını önlemeye çağıran bir kararı kabul etti. Myanmar'ın cesur aktivistleri ciddi tehlikelere rağmen barışçıl protestoları sürdürmeye devam ederken, uluslararası toplum şimdiye kadar Myanmar ordusunun barışçıl protestocuları öldürmek için savaş silahları kullanmasını durdurmak için küresel bir silah ambargosu uygulamakta başarısız oldu.⁷⁶

⁶⁸ Uluslararası Af Örgütü, *Brezilya: Oğlumun Öldürdünüz: Rio de Janeiro Şehrinde Askeri Polis Tarafından İşlenen Cinayetler* (İndeks No: AMR 19/2068/2015), 3 Ağustos 2015, [amnesty.org/en/documents/amr19/2068/2015/en/](https://www.amnesty.org/en/documents/amr19/2068/2015/en/)

⁶⁹ Uluslararası Af Örgütü, "Meksika'nın yeni Ulusal Muhafızları insan haklarına saygı gösterme yeminini bozuyor", 8 Kasım 2020, [amnesty.org/en/latest/news/2020/11/mexicos-national-guard-breaking-vow-respect-human-rights/](https://www.amnesty.org/en/latest/news/2020/11/mexicos-national-guard-breaking-vow-respect-human-rights/)

⁷⁰ Bkz. Uluslararası Af Örgütü, *Uluslararası Af Örgütü Raporu 2021/2022: Dünyada İnsan Haklarının Durumu* (İndeks No: POL 10/4870/2022), 29 Mart 2022, Meksika Maddesi, [amnesty.org/en/documents/pol10/4870/2022/en/](https://www.amnesty.org/en/documents/pol10/4870/2022/en/)

⁷¹ Uluslararası Af Örgütü, "Meksika'nın yeni Ulusal Muhafızları insan haklarına saygılı olma yeminini bozuyor", 8 Kasım 2020, [amnesty.org/en/latest/news/2020/11/mexicos-national-guard-breaking-vow-respect-human-rights/](https://www.amnesty.org/en/latest/news/2020/11/mexicos-national-guard-breaking-vow-respect-human-rights/)

⁷² Uluslararası Af Örgütü, "Kazakistan'da sükunet yeniden sağlandı, ancak çoklu insan hakları ihlallerine ilişkin acil sorular yanıtsız kaldı", 25 Ocak 2022, [amnesty.org/en/latest/research/2022/01/the-calm-in-kazakhstan-is-restored-but-the-pressing-questions-on-multiple-human-rights-violations-remain-unanswered/](https://www.amnesty.org/en/latest/research/2022/01/the-calm-in-kazakhstan-is-restored-but-the-pressing-questions-on-multiple-human-rights-violations-remain-unanswered/)

⁷³ Uluslararası Af Örgütü, "Kamerun: İngilizce konuşulan bölgelerden ve muhalefet partisinden 100'den fazla tutuklu, sesini yükselttiği için cezaevinde", 24 Ocak 2022, [amnesty.org/en/latest/news/2022/01/cameroon-more-than-a-hundred-detainees-from-anglophone/](https://www.amnesty.org/en/latest/news/2022/01/cameroon-more-than-a-hundred-detainees-from-anglophone/)

⁷⁴ Uluslararası Af Örgütü, "Myanmar: Uluslararası toplum cesur protestocuları korumak için daha fazlasını yapmalı", 22 Nisan 2022, [amnesty.org/en/latest/news/2022/04/myanmar-coup-peaceful-protest/](https://www.amnesty.org/en/latest/news/2022/04/myanmar-coup-peaceful-protest/)

⁷⁵ Uluslararası Af Örgütü, "BM: Myanmar'daki şiddete karşı yeni karar küresel silah ambargosu başlatmalı", 18 Haziran 2021, [amnesty.org/en/latest/news/2021/06/un-new-resolution-against-violence-in-myanmar-must-prompt-global-arms-embargo-2/](https://www.amnesty.org/en/latest/news/2021/06/un-new-resolution-against-violence-in-myanmar-must-prompt-global-arms-embargo-2/)

⁷⁶ Uluslararası Af Örgütü, "Myanmar: Uluslararası toplum cesur protestocuları korumak için daha fazlasını yapmalı", 22 Nisan 2022, [amnesty.org/en/latest/news/2022/04/myanmar-coup-peaceful-protest/](https://www.amnesty.org/en/latest/news/2022/04/myanmar-coup-peaceful-protest/)

AZ ÖLDÜRÜCÜ SİLAHLAR DAHİL GÜÇ KULLANIMI

Kolluk kuvvetlerinin, zararı ve yaralanmayı en aza indirmek, insan hayatını korumak ve güç kullanımında kısıtlamaya gitmek gibi bir yükümlülüğü vardır. Her zaman en az müdahaleci araçları kullanılmalı ve suçun ağırlığı ve ulaşılacak istenen meşru amaç ile orantılı hareket etmelidirler.⁷⁷ Ayrıca, protestoları mümkün kılmak, aksaklığa büyük ölçüde müsamaha göstermek ve protestocuları şiddetten ve haklarına yönelik diğer müdahalelerden korumakla da görevlidirler.

Yine de Uluslararası Af Örgütü ve dünyanın dört bir yanındaki sivil toplum örgütleri, şiddet içeren baskılar ve barışçıl protestoların dağıtılması da dahil olmak üzere hukuka aykırı güç kullanımını belgelemeye devam ediyor. Güvenikleştirme ve polis faaliyetlerinin askerileştirilmesi, şiddet ve baskının derinleşmesinde rol oynuyor, protestocuları şiddetli ve tehlikeli olarak betimleyen anlatıları besliyor ve kamusal söylemin gitgide kutuplaşmasına yol açıyor. Ordunun müdahalesi, güvenlik güçleri tarafından ateşli silahların gelişigüzel kullanımı ve az öldürücü silahların kötüye kullanılması, artan sayıda protestocunun ciddi şekilde yaralanmasına ve öldürülmesine neden oluyor. Ayrıca, uluslararası toplumun protestoları bastırmak için kullanılan öldürücü ve az öldürücü silah ve teçhizatın ticaretini ve mevcudiyetini düzenlemedeki başarısızlığı, güvenlik güçlerinin gösterileri denetlerken işledikleri ihlalleri daha da körüklüyor.

Güç kullanımına ilişkin uluslararası standartlar, güvenlik güçlerinin ateşli silahları ve az öldürücü silahları kullanma biçimini de düzenlemektedir. Protestoları kolaylaştırmaya yönelik birincil yasal yükümlülüğe uygun olarak, kolluk kuvvetleri, güç kullanımından veya protestocuların yaralanmasına veya ölümüne neden olabilecek herhangi bir araçtan bilfiil kaçınırken bir dizi şiddet içermeyen yöntem kullanılmalıdır.⁷⁸ Aynı amaçla, görevlendirilen kolluk kuvvetleri, silah kullanma ihtiyacını en aza indirmek için uygun şekilde koruyucu cihazlarla donatılmalıdır.

Ateşli silahlar yalnızca yakın bir ölüm veya ciddi yaralanma tehdidi oluşturan kişilere karşı kullanılabilir.⁷⁹ Bu tür bir tehdit oluşturmayan kişilerin yaralanmasını önlemek için mevcut bütün önlemler alınarak dikkatli bir şekilde hedef alınmalı ve kullanımlarından önce uyarı yapılmalıdır. Kalabalığın üzerine gelişigüzel ateş açma ve bir toplantıyı dağıtmak için ateşli silahların kullanılması uluslararası insan hakları hukuku uyarınca hukuka aykırıdır ve yaşam hakkının ihlalidir.

Mali'de, Mayıs 2020 ile aynı yılın Ağustos ayında gerçekleşen askeri darbe arasında, çeşitli şehirlerde hem kendiliğinden hem de izinli gösteriler gerçekleşti. Gösterilerin arka planında çekişmeli parlamento seçimleri, Covid-19 pandemisine karşısında dolaşım özgürlüğü ve barışçıl toplanma özgürlüğüne getirilen kısıtlamalar ve güvenlik ve sosyal haklar konusunda hükümete karşı dile getirilen bir dizi şikayet vardı. Uluslararası Af Örgütü, güvenlik güçlerinin aşırı güç ve ateşli silahlar kullandığı, bunun da en az 18 kişinin ölümüne ve ateşli silahla yaralanma da dahil onlarca kişinin yaralanmasına yol açtığı çok sayıda vakayı belgeledi. Birçoğu göğsünden veya sırtından vurulmuş veya yaralanmıştı ve yaralılar arasında protestoları izleyenler de vardı, bu da güvenlik güçlerinin yakın bir ölüm veya ciddi yaralanma tehdidine yanıt olarak ateş etmediğini gösteriyordu.⁸⁰ **Gine**'de Ekim 2019 ile Temmuz 2020 arasında anayasa reformlarına, elektrik eksikliğine ve Covid-19 pandemisiyle mücadele tedbirlerine karşı yapılan gösteriler sırasında en az 50 kişi öldü ve yaklaşık 200 kişi yaralandı. Ölüm ve yaralanmaların çoğuna güvenlik güçlerinin kullandığı ateşli silahlar neden oldu. Bu ihlaller, polis faaliyetlerine orduyu dahil etme, gösteriler sırasında aşırı güç kullanma ve sonrasında cezasız bırakma modelinin devamını temsil ediyordu.⁸¹

Nikaragua'da, 2018'de sosyal güvenlik sistemine yönelik hükümet reformlarını protesto eden insanlar şiddetli baskıyla karşı karşıya kaldı. Güvenlik güçleri aşırı, orantısız ve genellikle ayırım gözetmeyen güç kullandılar ve olası yargısız infaz vakaları gerçekleşti. Güvenlik güçleri ayrıca saldırı tüfeklerini ve askeri sınıf silahları yaygın olarak kullandı.⁸²

AZ ÖLDÜRÜCÜ SİLAHLAR

Az öldürücü silahlar (örneğin coplar, biber gazı, göz yaşartıcı gaz, sersemletici bombalar, tazyikli su ve plastik mermiler) kolluk kuvvetlerinin koşullara göre minimum düzeyde güç kullanmasına ve belirli bir tehditle karşı karşıya kaldıklarında öldürücü güç kullanmaktan kaçınmasına olanak tanımak için tasarlanmıştır. Bazı az öldürücü silahlar, doğru şekilde ve güç kullanımına ilişkin uluslararası standartlara uygun olarak kullanılırsa, kolluk kuvvetlerinde meşru bir kullanıma sahip olabilir. Ancak bu tür ekipmanlar suistimale açıktır ve insan hakları standartlarına uygun kullanılmadığı takdirde istenmeyen öldürücü etkilere bile yol açabilir.

Bazı az öldürücü silahların kolluk faaliyetlerinde yeri yoktur çünkü bunlar yapıları gereği kötüye kullanıma açıktırlar (örneğin boncuk bombaları*) ve kullanımları ve ticareti yasaklanmalıdır. Diğer pek çok az öldürücü silah türü, işkence veya diğer türde kötü muamele kapsamına girecek şekilde kolaylıkla kötüye kullanılmaktadır, bu nedenle kullanımları ve ticaretleri denetlenmelidir.

Protestolar bağlamında en sık kullanılan ve kötüye kullanılan silahlar arasında, protestocuları korkutmak ve cezalandırmak maksadıyla protestocuları dövmek

Dünyanın dört bir yanındaki ülkelerde protestolara karşı az öldürücü silahlar kullanılıyor ve bu uygulama sakatlıklara ve ölüme neden olan kalıcı yaralanmalar dahil olmak üzere çok sayıda insan hakları ihlali ile sonuçlanıyor. Bu silahların gelişigüzel biçimde veya ciddi şekilde yaralamayı hedefleyerek kullanımı, toplumsal protestolar bağlamında yaygın bir uygulama haline geldi. Son yıllarda, diğer ülkelerin yanı sıra **Bolivya, Şili, Çin, Kolombiya, Yunanistan, Meksika, Nikaragua, İspanya, Türkiye ve Venezuela**'da toplumsal protestoların az öldürücü silahlarla bastırıldığı bildiriliyor. Tayland'da 2020 ve 2021'deki demokrasi yanlısı barışçıl protestolar sırasında polis, çeşitli vesilelerle protestoculara karşı aşırı güç ve hukuka aykırı bir şekilde cop kullandı. Ayrıca plastik mermiler ve tahriş edici kimyasal madde içeren tazyikli su kullandılar, basınçlı su sıkı araçlar hareket edemeyecek ya da kendilerini

için kullanılan polis copları yer alıyor. Coplar, halihazırda hareket kabiliyeti engellenmiş kişilere karşı, boynuna bastırılan kişileri boğmak için ve hatta cinsel şiddet uygulamak için kullanılabilir.⁸³

Gösterilerin denetiminde yaygın olarak kullanılan bir diğer az öldürücü silah ise göz yaşartıcı gazdır. Göz yaşartıcı gazın mevcudiyeti, polisin daha zararlı silahlara başvurmasını önleyebilir. Ancak pratikte, dünyanın dört bir yanındaki polis güçleri, genellikle büyük ölçüde barışçıl protestoculara karşı büyük miktarlarda veya doğrudan insanlara gaz kapsülü ateşleyerek, kullanılması amaçlanmayan şekillerde göz yaşartıcı gaz kullanmıştır.⁸⁴

Az öldürücü silahların yaygın olarak kötüye kullanılması, uygun kullanım ile ilgili düzenlemelerin eksikliği, polis operasyonlarını kontrol edenlerin şüpheli karar verme süreçleri ve bunları kullanan birçok polis memurunun eğitim eksikliği hakkında soruları gündeme getiriyor. Birçok ülkede, az öldürücü silahların kullanımı ve ticareti yeterince düzenlenmemiştir, polislerin eğitimi yetersizdir ve yaygın bir cezasızlıktan yararlanmaktadır.

*Boncuk bombaları (sting ball grenades), patladığında içerisinde bulunan çoğunlukla sert plastikten boncukları her yana saçan, yakınında bulunan insanlarda ciddi yaralanmalara sebebiyet verebilen bir sersemletici bombadır. Kullanımı sonucu gözünü ve ellerini kaybedenler olmuştur. Bazı çeşitleri ışık ve ses bombaları gibi sersemletici özelliklere sahip olabilir ve göz yaşartıcı gaz da içerebilir.

saklayamayacak kadar sıkışık haldeki protestoculara, gözlemcilere ve gazetecilere karşı yakın mesafeden kullanıldı.⁸⁵ **Fransa**'da son yıllarda 'Sarı Yelekliler' protestoları gibi protestolarda yüzlerce protestocu ve kolluk görevlisi yaralandı. Yaralanmaların çoğu, yapısı gereği kötüye kullanıma açık az öldürücü silahlardan (boncuk bombası ve patlayıcı GM2L bombaları gibi)⁸⁶ veya kinetik darbeleri mermilerin (plastik mermiler) ve göz yaşartıcı gaz bombalarının⁸⁷ protestolara katılan veya onları gözlemleyen insanlara ve hatta seyircilere karşı yanlış şekilde kullanılmasından kaynaklanıyordu. 2018 yılında 80 yaşındaki Zineb Redouane, Fransa polisinin dördüncü kattaki evinin penceresinden içeri attığı bir göz yaşartıcı gaz bombasının kendisine isabet etmesi sonucu hayatını kaybetti.⁸⁸ Aynı yıl Fransa'da polis, eğitim reformlarını protesto eden okul çocuklarına karşı gereksiz ve aşırı güç kullandı.⁸⁹

⁷⁷ Örneğin bkz. BM Güvenlik Gürevileri Tarafından Güç ve Ateşli Silah Kullanımına İlişkin Temel İlkeler, ayrıca Uluslararası Af Örgütü Hollanda Şubesi, *Güç Kullanımı: Kolluk Gürevileri Tarafından Güç ve Ateşli Silah Kullanımına İlişkin BM Temel İlkelerinin Uygulanması Hakkında Yönergeler*, Ağustos 2015, [policehumanrightsresources.org/content/uploads/2015/01/ainl_guidelines_use_of_force_0.pdf?x19059](https://www.policehumanrightsresources.org/content/uploads/2015/01/ainl_guidelines_use_of_force_0.pdf?x19059)

⁷⁸ Uluslararası Af Örgütü Hollanda Şubesi, *Güç Kullanımı: Kolluk Gürevileri Tarafından Güç ve Ateşli Silah Kullanımına İlişkin BM Temel İlkelerinin Uygulanması Hakkında Yönergeler*, Ağustos 2015, § 7.1 [policehumanrightsresources.org/content/uploads/2015/01/ainl_guidelines_use_of_force_0.pdf?x19059](https://www.policehumanrightsresources.org/content/uploads/2015/01/ainl_guidelines_use_of_force_0.pdf?x19059); Kolluk Gürevileri Tarafından Güç ve Ateşli Silah Kullanımına İlişkin BM Temel İlkeleri, para. 2.

⁷⁹ Kolluk Gürevileri Tarafından Güç ve Ateşli Silah Kullanımına İlişkin BM Temel İlkeleri, No. 9.

⁸⁰ Uluslararası Af Örgütü, *Öldürüldü, Yaralandı ve Unutuldu mu? Mali'deki Protestolar Sırasındaki Aşırı Güç Kullanımını İçin Hesap Verebilirlik Sağlanmalı* (İndeks No: AFR 37/3748/2021), 23 Nisan 2021, [amnesty.org/en/documents/af37/3748/2021/en/](https://www.amnesty.org/en/documents/af37/3748/2021/en/)

⁸¹ Uluslararası Af Örgütü, *Ölüme Yürüyorlar: Gine'nin Gösterilere Yönelik Baskılarının Mağdurları İçin Acilen Adalet Sağlanmalı* (İndeks No: AFR 29/2937/2020), 1 Ekim 2020, [amnesty.org/en/documents/af29/2937/2020/en/](https://www.amnesty.org/en/documents/af29/2937/2020/en/)

⁸² Uluslararası Af Örgütü, *Korku Salmak: Nikaragua'da Öldürücü Güç Kullanımından Zulme* (İndeks No: AMR 43/9213/2018), 18 Ekim 2018, [amnesty.org/en/documents/amr43/9213/2018/en/](https://www.amnesty.org/en/documents/amr43/9213/2018/en/);

Uluslararası Af Örgütü, *Öldürmek İçin Ateş Açmak: Nikaragua'nın Protestoları Bastırma Stratejisi* (İndeks No: AMR 43/8470/2018), 29 Mayıs 2018, [amnesty.org/en/documents/amr43/8470/2018/en/](https://www.amnesty.org/en/documents/amr43/8470/2018/en/)

⁸³ Uluslararası Af Örgütü, "Ezici güç: Polis coplarının ve ilgili ekipmanların kötüye kullanımının araştırılması", Eylül 2021, [amnesty.org/en/latest/research/2021/09/blunt-force/](https://www.amnesty.org/en/latest/research/2021/09/blunt-force/); Uluslararası Af Örgütü Hollanda Şubesi, "Coplar ve diğer elde taşınan kinetik darbeleri silahlar: Uluslararası Af Örgütü görüş metni", Mart 2022, [amnesty.nl/content/uploads/2022/06/Position-paper-striking-weapons-final.pdf](https://www.amnesty.nl/content/uploads/2022/06/Position-paper-striking-weapons-final.pdf); Uluslararası Af Örgütü Hollanda Şubesi, "Kolluk uygulamalarında copların ve diğer elde taşınan kinetik darbeleri silahların kullanımına ilişkin 20 kural", Haziran 2022, [amnesty.nl/content/uploads/2022/06/20-rules-striking-weapons_web.pdf](https://www.amnesty.nl/content/uploads/2022/06/20-rules-striking-weapons_web.pdf)

⁸⁴ Uluslararası Af Örgütü, "Fransa: Redon'da polisin kötü niyetli ve hukuka aykırı güç kullanımı hesap verme zorunluluğunun altını çiziyor", 14 Eylül 2021, <https://teargas.amnesty.org/#introduction>

⁸⁵ Uluslararası Af Örgütü, *Tayland: 'Yüzüm Alev Almış Gibi Yandı': Tayland Polisinin Kamusal Toplantılar Sırasında Hukuka Aykırı Güç Kullanımı* (İndeks No: ASA 39/4356/2021), 2 Temmuz 2021, [amnesty.org/en/documents/asa39/4356/2021/en/](https://www.amnesty.org/en/documents/asa39/4356/2021/en/)

⁸⁶ Uluslararası Af Örgütü, "Fransa: Redon'da polisin kötü niyetli ve hukuka aykırı güç kullanımı hesap verme zorunluluğunun altını çiziyor", 14 Eylül 2021, [amnesty.org/en/latest/news/2021/09/france-abusive-and-illegal-use-of-force-by-police-at-redon-rave-highlights-need-for-accountability/](https://teargas.amnesty.org/#introduction)

⁸⁷ Uluslararası Af Örgütü, *Fransa: Protestoların Denetimi Esnasında LBD40 ile Ateşlenen Kauçuk Mermi Kullanımının Askıya Alınması ve GLI-F4 El Bombası'nın Yasaklanması İçin Çağrı* (İndeks No: EUR 21/0304/2019), 3 Mayıs 2019, [amnesty.org/en/documents/eur21/0304/2019/en/](https://www.amnesty.org/en/documents/eur21/0304/2019/en/)

⁸⁸ Libération, "Mort de Zineb Redouane : le CRS mis en cause échappe à la sanction administrative", 30 Ekim 2021, [liberation.fr/societe/police-justice/mort-de-zineb-redouane-le-crs-mis-en-cause-echappe-a-la-sanction-administrative-20211030_SZRG2FSUVHHPD2PPNEB4M3JQE/](https://www.liberation.fr/societe/police-justice/mort-de-zineb-redouane-le-crs-mis-en-cause-echappe-a-la-sanction-administrative-20211030_SZRG2FSUVHHPD2PPNEB4M3JQE/)

⁸⁹ Uluslararası Af Örgütü, "Polis, Fransa'daki protestoculara ve liseli çocuklara karşı aşırı güç kullanımına son vermeli", 14 Aralık 2018, [amnesty.org/en/latest/news/2018/12/police-must-end-use-of-excessive-force-against-protesters-and-high-school-children-in-france-2/](https://www.amnesty.org/en/latest/news/2018/12/police-must-end-use-of-excessive-force-against-protesters-and-high-school-children-in-france-2/)

ŞİLİ: PROTESTOCULAR KASTEN YARALANDI

2019'da Şili, daha fazla eşitlik ve insan hakları talep eden kitlesel protestolara tanık oldu. Yetkililer, protestocuları şiddetli bir şekilde bastırarak ve suçlu ilan ederek, aşırı güç kullanarak ve tutuklu yargılamayı ayrımcı ve orantısız bir biçimde kullanarak karşılık verdiler.

Beş aydan biraz fazla süren protestolarda askeri polisin (*Carabineros*) aşırı güç kullanması sonucunda en az bir kişi öldü ve 347'si gözünden olmak üzere yüzlerce kişi ağır yaralandı. Bu yaralanmaların çoğu, neredeyse kontrolsüz ve gelişigüzel bir şekilde kullanılan, kinetik darbeli mermi mühimmatıyla pompalı tüfeklerden çıkan plastik mermilerin etkisinden kaynaklandı. Bu beş ay boyunca, her biri 12 adet saçma içeren yaklaşık 150.000 mermi ateşlendi. Bu mühimmat, polis memurlarının hayatı için risk oluşturmayan protestoculara karşı birçok kez kullanıldı.

Carabinero memurları ayrıca, darbenin ciddi yaralanmalara neden olabileceği ve ölümlerle sonuçlanabileceği, baş ve göğüs gibi yüksek riskli vücut kısımlarına da ateş açtı. *Carabinero* komutanları tarafından zimnen emredilen veya en azından göz yumulan bu kasıtlı uygulama nihayetinde görme yetisini kaybeden Gustavo Gatica davasında kabul edildi.⁹⁰ Polis ayrıca insanları dağıtmak için, el bombası fırlatıcılarından ateşlenen çok sayıda göz yaşartıcı gaz kullandı. Birçok durumda, gaz kapsülleri gösteriyi dağıtma aracı olarak değil, yaralanmaya neden olmak için doğrudan insanların vücutlarına ateşlendi.⁹¹ Yüzünden biber gazı kapsülüyle vurulan Fabiola Campillai, her iki gözünde de görme yetisini, ayrıca da koku ve tat alma duyularını kalıcı olarak kaybetti.⁹²

TÜRKİYE: CUMARTESİ ANNELERİ/İNSANLARINA KARŞI TAZYİKLİ SU KULLANILDI

Türkiye'de polis, Ağustos 2018'de, aralarında 'Cumartesi Anneleri/İnsanları' olarak bilinen, zorla kaybetme mağdurlarının -bazıları 80'li yaşlardaki- yakınlarının da bulunduğu yüzlerce kişinin barışçıl bir şekilde gerçekleştirdiği toplantıyı dağıtmak için göz yaşartıcı gaz ve tazyikli su kullandı. Arjantin'deki Plaza de Mayo Anneleri'nden ilham alan Cumartesi Anneleri, diğer kayıp yakınları ve destekçileri, yakınlarının zorla kaybedilmesini protesto etmek ve hakikat ve adalet talep etmek için 1995 yılından bu yana İstanbul'da her hafta barışçıl protesto düzenliyorlar.

Ağustos 2018'de, protestoların 700. haftası için normalden daha büyük bir kalabalık toplanmıştı. Yetkililer, toplanma öncesinde, İstanbul'un merkezinde önemli bir hafıza ve insan hakları mücadelesi mekanı olan Galatasaray Meydanı'nda toplanmayı yasakladı. O gün onlarca kişi gözaltına alındı. Protestoya katılan ve 2911 Sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu (2911 Sayılı Kanun) uyarınca "kanuna aykırı toplantı ve yürüyüş

katıldıkları" katıldıkları gerekçesiyle haksız yere haklarında dava açılan 46 kişi halen yargılanıyor. Yargılananlar arasında kayıp yakınlarının yanı sıra insan hakları savunucuları, siyasi aktivistler ve gazeteciler de bulunuyor. Suçlu bulunurlarsa, altı ay ile üç yıl arasında değişen hapis cezasına mahkum edilebilirler. Davanın 2023'e kadar sürmesi bekleniyor.⁹³

Yetkililerin Cumartesi Anneleri/İnsanları'na hukuksuz bir şekilde yasak getirmesinin ardından grup, geçici çözüm olarak İnsan Hakları Derneği'nin Taksim Meydanı yakınlarında dar bir sokakta bulunan ofisinin önünde toplanırken, Galatasaray Meydanı'na çıkma yasağının kaldırılmasını talep etmeye devam ediyor. Covid-19 salgını sırasında, uzun süredir devam eden protestolarını canlı tutmak için her Cumartesi sembolik çevrimiçi protestolar düzenlediler. Haziran 2022'de çevik kuvvet polisi, önde gelen insan hakları savunucuları ve kayıp yakınlarının da aralarında bulunduğu 16 katılımcıyı gözaltına alarak Galatasaray Meydanı'ndaki 900. barışçıl protestonun devam etmesini engelledi.⁹⁴

Bazı durumlarda protestolar, protestocuların kimliğine ve taleplerine bağlı olarak aynı yetkililer tarafından çok farklı şekilde ele alınıyor. Kanada'da, hükümetin uyguladığı Covid-19 önlemlerine karşı Şubat 2022 boyunca sürdürülen son derece yıkıcı bir protestoda protestocular başkent Ottawa'nın şehir merkezine girişi engellemek için büyük kamyonlar kullandılar. Nazi bayrakları, Konfederasyon bayrakları ve protestocuların kullandığı diğer ırkçılık ve nefret sembolleri de dahil olmak üzere son derece rahatsız edici şiddet, korkutma ve nefret söylemi öğeleri içerdiği bildirilmesine rağmen başlangıçta polis yetkilileri protestolara müsamaha gösterdi.⁹⁵ Bu protestoların ele alınış biçimi, Kanada polisinin

TransMountain ve Coastal GasLink boru hatları gibi istenmeyen fosil yakıt genişletme projelerinden topraklarını koruyan Yerlilere halklara ve Vancouver Adası'nda yaşlı ağaçların kesilmesini durdurmaya çalışan çevre savunucularına karşı uyguladığı baskı ile tam bir zıtlık içindeydi. 2017'de Kanada Kraliyet Atlı Polisi, boru hatlarına ve diğer endüstriyel gelişmelere karşı protestolarla başa çıkmak için özel bir birim kurdu. Polis, barışçıl arazi savunucularını etkisiz hale getirme emrini uygularken, Yerli halklara karşı dronlar, köpekler, saldırı silahları, elektrikli testereler, baltalar, ayı spreyi ve keskin nişancılar kullandı.⁹⁶

5.2 PROTESTOLARI BASTIRMAK İÇİN YASALARIN KULLANILMASI

PROTESTOLARI KISITLAYAN OLAĞAN MEVZUAT

Pek çok hükümet, protesto organizatörlerinin toplantılardan önce izin başvurusunda bulunmasını zorunlu kılmak gibi protestolara meşru olmayan kısıtlamalar getiren olağan yasaları yürürlüğe koyarak veya yürürlükten kaldırmayarak muhalefeti gitgide daha fazla kontrol etmeye ve bastırmaya çalışıyor. Yetkililer protesto için toplanmanın bir ayrıcalıktan çok bir hak olduğunu anlayamadıkları için bu izin prosedürleri birçok ülkede uygulanmaya devam ediyor. Yetkili makamlar, örneğin trafiğin yönünü değiştirmek veya protestocuları karşı-göstericilerden korumak gibi önlemler almak amacıyla haklı olarak önceden bildirim talep edebilmelerine rağmen, bazı durumlarda bildirim gerekliliği bir izin alma biçimi olarak kullanılmaktadır.

İzin prosedürlerinin geçerli olduğu durumlarda da yetkililer izin vermeyi reddediyor ve protestonun yeri, zamanı ve şekliyle ilgili makul olmayan endişeleri dile getirerek, protestocuların hedef kitlelerine ulaşabilecekleri bir yerde barışçıl bir şekilde toplanma ve protestolarının içeriğini özgürce, sansüre uğramadan belirleme haklarını hiçe sayıyor. Çoğu zaman, bu yasaklara itiraz etmek için anlamlı ve hızlı yanıt veren bir yargı

yolu bulunmuyor. Örneğin, Senegal'de, başkent Dakar'ın merkezindeki tüm siyasi gösteriler 2011'den beri yasaklanmış durumda ve bu, hükümet binalarının yakınındaki protestoların da uzaklaştırılmasına yol açıyor. Bu yasak, Mart 2022'de ECOWAS Topluluk Adalet Divanı tarafından hukuka aykırı ilan edildi.⁹⁷

Bazı durumlarda da hükümetler protestoların zamanı, yeri ve biçimine dair getirilen genel yasaklar gibi uygulamalara başvuruyor. Örneğin, 2013 yılından bu yana defalarca öldürücü güç kullanımının cezasız kalması, kitlesel tutuklamalar ve protestoların suç sayılmasının protestoları neredeyse ortadan kaldırdığı Mısır'da yetkililer, Kasım 2022'de Mısır'ın tatil beldesi Şarm El-Şeyh'te yapılacak bir sonraki yıllık BM iklim değişikliği konferansı (COP27) esnasında aktivistlerin sadece belirlenmiş bir alanda fikirlerini dile getirip, protesto düzenlemelerine izin vereceklerini açıkladı. Barışçıl toplanma hakkı üzerindeki bu aşırı kısıtlamalar, kamu güvenliği, terörizm ve halk sağlığı gibi zorunlulukları ve endişeleri öne süren hak karşıtı anlatılar ve kürtaj, eşcinsel ilişki, uyuşturucu kullanımı veya seks işçiliğinin suç sayılması gibi belirli davranışları, kararları ve kimlikleri suç sayan yasalar tarafından destekleniyor.

⁹⁰ Uluslararası Af Örgütü, Gustavo Gatica, Şili: Onur ve Eşitlik İstediyi İçin Polis Tarafından Kör Edildi (İndeks No: POL 32/2887/2020), 30 Eylül 2020, [amnesty.org/en/documents/pol32/2887/2020/en/](https://www.amnesty.org/en/documents/pol32/2887/2020/en/)

⁹¹ Uluslararası Af Örgütü, Gözler Şili'de: Toplumsal Kargaşa Döneminde Polis Şiddeti ve Komuta Sorumluluğu (İndeks No: AMR 22/3133/2020, 14 Ekim 2020, [amnesty.org/en/documents/amr22/3133/2020/en/](https://www.amnesty.org/en/documents/amr22/3133/2020/en/))

⁹² Uluslararası Af Örgütü, Gözler Şili'de: Toplumsal Kargaşa Döneminde Polis Şiddeti ve Komuta Sorumluluğu (İndeks No: AMR 22/3133/2020, 14 Ekim 2020, [amnesty.org/en/documents/amr22/3133/2020/en/](https://www.amnesty.org/en/documents/amr22/3133/2020/en/))

⁹³ Uluslararası Af Örgütü, İnsan Hakları İzleme Örgütü ve Front Line Defenders, "Türkiye: Ortak Açıklama: Yetkililer Cumartesi Anneleri/İnsanları davasında herkesin beraatını talep etmeli" (İndeks No: EUR 44/3890/2021), 24 Mart 2021, [amnesty.org/en/documents/eur44/3890/2021/en/](https://www.amnesty.org/en/documents/eur44/3890/2021/en/)

⁹⁴ Uluslararası Af Örgütü, "Türkiye: Polis, Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın 900. nöbetinde insan hakları savunucularını ve kayıp yakınlarını gözaltına aldı", 25 Haziran 2022, [amnesty.org/en/latest/news/2022/06/turkey-police-detain-human-rights-defenders-and-relatives-of-disappeared-people-on-saturday-mothers-people-900th-vigil/](https://www.amnesty.org/en/latest/news/2022/06/turkey-police-detain-human-rights-defenders-and-relatives-of-disappeared-people-on-saturday-mothers-people-900th-vigil/)

⁹⁵ Uluslararası Af Örgütü Kanada Şubesi, "'Özgürlük konvoyu'nun durdurulması üzerine açıklama", 11 Şubat 2022, [amnesty.ca/news/ottawa-protests-statement-11-feb-2022/](https://www.amnesty.ca/news/ottawa-protests-statement-11-feb-2022/)

⁹⁶ Uluslararası Af Örgütü, Kanada: Arazilerini Savunan Yerliler Risk Altında (İndeks No: AMR 20/5745/2022), 22 Haziran 2022, [amnesty.org/en/documents/amr20/5745/2022/en/](https://www.amnesty.org/en/documents/amr20/5745/2022/en/)

⁹⁷ Uluslararası Af Örgütü, "Sénégal: La Cour de Justice de la CEDEAO ordonne l'abrogation de l'arrêté interdisant les manifestations politiques au centre-ville de Dakar", 13 Mayıs 2022, [amnesty.org/fr/latest/news/2022/05/senegal-la-cour-de-justice-de-la-cedeao-ordonne-labrogation-de-larrete-interdisant-les-manifestations-politiques-au-centre-ville-de-dakar/](https://www.amnesty.org/fr/latest/news/2022/05/senegal-la-cour-de-justice-de-la-cedeao-ordonne-labrogation-de-larrete-interdisant-les-manifestations-politiques-au-centre-ville-de-dakar/)

⁹⁸ Uluslararası Af Örgütü, "Mısır: COP27 ile ilgili açıklamalar aktivizmin kısıtlanacağına işaret ediyor", 12 Temmuz 2022, [amnesty.org/en/latest/news/2022/07/egypt-statements-on-cop27-implicating-restricting-activism/](https://www.amnesty.org/en/latest/news/2022/07/egypt-statements-on-cop27-implicating-restricting-activism/)

RUSYA: PROTESTOYA YER YOK

Rusya'da ifade özgürlüğü ve barışçıl toplanma hakları, özellikle protestolar yetkilileri hedef alıyorsa o kadar kısıtlanıyor ki protesto etmek neredeyse imkansız hale gelmiş durumda.

2004 tarihli Toplantı, Miting, Gösteri, Yürüyüş ve Grevlere Dair Federal Kanun (Toplantı Kanunu) barışçıl toplanma özgürlüğü hakkına gayri meşru kısıtlamalar getirdi. O tarihten beri, özellikle hükümet karşıtı protestolara yönelik baskılar bağlamında, mevzuat defalarca sıkılaştırıldı. Kanun, örneğin yabancıların ve reşit olmayanların protesto düzenlemesini yasaklayarak kimlerin protesto organize edileceğine dair kısıtlamalar getiriyor, genellikle izin reddine yol açan katı bir izin sürecini şart koşuyor ve kendiliğinden protestolar için özel hükümler içermiyor.

Yetkililer ayrıca protestoları önerilen yere bağlı olarak reddedebiliyor veya protestocuları genellikle ulaşılması zor yerlerde özel olarak belirlenmiş alanlarda toplanmaya zorlayabiliyor. Ayrıca, Rusya makamları her zamankinden daha sert ve hukuka aykırı polis taktikleri kullanıyor ve protestoculara yönelik yaptırımların listesini ve şiddetini artırıyor.⁹⁹

Covid-19 bu sürece daha fazla ivme kazandırdı ve yakın zamanda çıkan yeni mevzuat, Rusya'nın Ukrayna'yı işgalini protesto etmeye cesaret edebilecek herkes için ağır cezalar getirdi.¹⁰⁰

Avrupa'da çok sayıda ülke protestolara meşru olmayan kısıtlamalar getirmek için adımlar attı. Örneğin 2020'de Yunanistan, gösterileri düzenleyen olumsuz yasal reformlar başlattı. Bu reformlar toplantıların dağıtılması ve yasaklanması, kendiliğinden toplanmaların düzenlenmesi ve bildirim gereklerine ilişkin endişe verici hükümler içeriyordu. 2021'in başlarında Yunanistan hükümeti ayrıca güç kullanımına ilişkin, polisin kuvvete başvurmaya izin verilebilecek durumlara ilgili olarak aşırı geniş tanımlar içeren yönergeler de getirdi. Bu yönergeler farklı araç, yöntem ve silahların kullanılacağı risk eşiği konusunda sessiz kalıyor. Ayrıca yetkililer, Covid-19 salgınıyla ilgili endişeleri gerekçe göstererek protestolara üç orantısız genel yasaklar getirdi. Bu kısıtlamalar, kamu sağlığı düzenlemelerini ihlal ettikleri iddiasıyla keyfi olarak gözaltına alınan insan hakları avukatları, kadın hakları savunucuları, sendikacılar ve siyasi parti üyelerinin para cezasına mahkum edilmesine, keyfi olarak gözaltına alınmasına ve suçlu sayılmasına yol açtı. Uluslararası Af Örgütü'nün Kasım 2020 ile Mart 2021 arasında görüştüğü kişiler, polisin barışçıl protestoculara karşı gereksiz yere ve aşırı miktarda tazyikli su ve tahriş edici kimyasal madde kullanımına başvurduğunu anlattı. Bu kişilerden bazıları, polisin başlarına copla vurduğundan ve işitme sorunları da dahil olmak üzere ciddi yaralanmalara yol açabilecek sersemletici bombalar kullandığını söyledi.¹⁰¹

Fransa'da 2018'den bu yana milyonlarca insanın sosyal ve ekonomik adalet talep ettiği geniş çaplı protestolar gerçekleşti. Buna karşılık, kolluk kuvvetleri ve savcılık makamları, ceza hukukunu silah olarak kullandı ve barışçıl protestoculara baskı yapmak için uluslararası insan hakları hukukuna uymayan geniş ve muğlak yasalara başvurdu. Protestocular, bildirim gerekliliklerine uymadan bir protesto düzenlemek; dağılmamak; bir protestoya gözlük, kask, toz maskesi veya plastik mermi ve göz yaşartıcı gaz karşı başka bir koruyucu ekipman takarak veya yüzlerini kapatarak (Covid-19 pandemisinin sürmesine rağmen) katılmak gibi cezalandırılmaması gereken barışçıl davranışlar nedeniyle para cezaları, tutuklamalar ve kovuşturmalara karşı karşıya kaldılar. Yüzlerce barışçıl protestocu, organize şiddet sorununu ele almak için getirilen bir hüküm olan "şiddet eylemleri hazırlamak amacıyla bir gruba katılmak" nedeniyle tutuklandı ve yargılandı. Bununla birlikte, hükmün muğlak tanımı, yetkililerin bunu hem gösteriler öncesinde hem de gösteriler sırasında protestoculara karşı kullanmasına, onları ön suçlamayla gözaltına almasına ve dayanaksız gerekçelerle kovuşturmasına olanak sağlamıştır. Yargı makamları ayrıca, yargılanmayı bekleyen kişilerin protestolara katılmasını yasaklayan veya benzer bir etkiyle dolaşım özgürlüklerini kısıtlayan kefalet koşulları da uygulamıştır.¹⁰²

Birleşik Krallık'ta Nisan 2022'de kabul edilen Polis, Suç, Hüküm ve Mahkemeler Yasası, polis memurlarının protestolara koşul koyabileceği durumları genişleten, mesela polise tanımı net olmayan "gürültülü protestoları" yasaklama yetkisi veren çok sayıda hüküm içermektedir." Önerilen daha tartışmalı yetkilerden bazıları nihayetinde tasarıdan çıkarıldı, ancak hükümet şimdi çoğunu bir Kamu Düzeni Yasası taslağının bir parçası olarak yeniden önerdi; örneğin büyük ulaşım altyapı işlerinin engellenmesi suç kapsamına alındı ve "kendini-kilitleme" eylemi veya "kendini-kilitleme" ekipmanı taşımak suç sayıldı.¹⁰⁴ Buna ek olarak, taslak Kamu Düzeni Yasası, polisin esas organizatörler olduğunu varsaydığı kişileri arayıp hedef alması ve bu kişilerin hiçbir suçtan hüküm giymemiş olsalar bile yıkıcı olarak görülen protestolara katılmalarını, protestoları organize etmelerini veya teşvik etmelerini potansiyel olarak yasaklaması için kullanılabilir "ciddi kargaşaları önleme emirleri" getiriyor.¹⁰⁵

PROTESTO HAKKINI KISITLAMAK İÇİN KULLANILAN OLAĞANÜSTÜ HÂL YETKİLERİ

Her türden hükümet, muhalefeti kontrol etmek ve iktidarda kalmak için giderek artan bir şekilde olağanüstü hâl yetkilerini kullanıyor. Olağanüstü hâl yetkilerinin bir krizin üstesinden gelmek için meşru bir araç olarak görülebildiği durumlarda bile - örneğin Covid-19 salgını sırasında- hükümetler yetkilerini genellikle kesinlikle gerekli ve orantılı olanın çok ötesine genişlettiler. Örneğin, siyasi huzursuzluk dönemlerinde ifade özgürlüğü hakkını sansürlemek ve zayıflatmak için olağanüstü hâl yasalarını kullanma geçmişine sahip olan Tayland'da, görünüşte Covid-19'u kontrol etmeye yönelik olağanüstü hâl yetkileri, siyasi aktivistlere ve insan hakları savunucularına karşı, onların barışçıl toplanma ve ifade özgürlüğü haklarını engellemek ve protestolar sırasında fiziksel mesafe ve maske takma gibi önlemlere uyararak halk sağlığı kısıtlamalarına uysalar bile protestoculara karşı cezai işlem başlatmak için kötüye kullanıldı.¹⁰⁷

Barışçıl toplanma özgürlüğü hakkı, olağanüstü yetkilere başvurulduğunda kısıtlanan ilk haklardan biridir genellikle. Çoğu durumda, bu yetkiler yargı denetimi olmaksızın, isteğe bağlı ve şeffaf olmayan bir şekilde kullanılır ve ayrımcılığa maruz kalan gruplar üzerinde ciddi etkileri vardır.¹⁰⁸

¹⁰³ Uluslararası Af Örgütü İngiltere, "Lordlar kamarası tarafından kabul edilen 'son derece otoriter' Polislik Yasası: sivil özgürlükler için karanlık gün", 27 Nisan 2022, [amnesty.org.uk/press-releases/uk-dark-day-civil-liberties-deeply-authoritarian-policing-bill-passed-lords](https://www.amnesty.org.uk/press-releases/uk-dark-day-civil-liberties-deeply-authoritarian-policing-bill-passed-lords)

¹⁰⁴ "Kendini-kilitlemek" protestocuların bir binaya, bir yapıya veya başka bir sabit nesneye zincir, çimento, yapıştırıcı veya çıkarılması zor başka malzemelerle kendilerini bağlamalarını içeren bir protesto şeklidir. Protestocuların güvenli bir şekilde bu durumdan çıkarılması, yetkin teknisyenler gerektirebilir ve zaman alıcı olabilir.

¹⁰⁵ Netpol, "Explainer: The Public Order Bill 2022" ["Açıklama: Kamu Düzeni Yasa Tasarısı 2022,"] 17 Mayıs 2022, [netpol.org/2022/05/17/public-order-bill-2022/](https://www.netpol.org/2022/05/17/public-order-bill-2022/)

¹⁰⁶ Uluslararası Af Örgütü, Covid-19 Baskıları: Polis Gücü Kötüye Kullanması ve Küresel Salgın (İndeks No: ACT 30/3443/2020), 17 Aralık 2020, [amnesty.org/en/documents/act30/3443/2020/en/](https://www.amnesty.org/en/documents/act30/3443/2020/en/)

¹⁰⁷ Uluslararası Af Örgütü, Tayland: Covid-19 Önlemleri Bireylerin İnsan Haklarını İhlal Etmek İçin Kullanılmamalıdır (İndeks No: ASA 39/2403/2020), 27 Mayıs 2020, [amnesty.org/en/documents/asa39/2403/2020/en/](https://www.amnesty.org/en/documents/asa39/2403/2020/en/)

¹⁰⁸ Uluslararası Af Örgütü, 'Topluluğumuz İçin Yardım Yok': Devletlerin Covid-19 Müdahalelerinin Haksız Kriminalizasyondan Etkilenen Gruplar Üzerindeki Etkisi (İndeks: POL 30/5477/2022), 31 Mayıs 2022, [amnesty.org/en/documents/pol30/5477/2022/en/](https://www.amnesty.org/en/documents/pol30/5477/2022/en/)

¹⁰⁹ Örnekler için bkz: Uluslararası Af Örgütü, Avrupa: Terörle Mücadelede İrk ve Din Ayrımcılığını Araştırmak İçin İnsan Hakları Rehberi (İndeks No: EUR 01/3606/2021), 3 Şubat 2021, [amnesty.org/en/documents/eur01/3606/2021/en/](https://www.amnesty.org/en/documents/eur01/3606/2021/en/)

¹¹⁰ Uluslararası Af Örgütü, Kongo Demokratik Cumhuriyeti: Kuzey Kivu ve Ituri'de Kuşatma Altındaki Adalet ve Özgürlükler (İndeks No: AFR 62/5495/2022), 10 Mayıs 2022, [amnesty.org/en/documents/af62/5495/2022/en/](https://www.amnesty.org/en/documents/af62/5495/2022/en/)

¹¹¹ Medeni ve Siyasal Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme, Madde 4; Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Madde 15.

¹¹² BM İnsan Hakları Komitesi (HCR), Genel Yorum 29: Olağanüstü haller; 31 Ağustos 2001, BM Belge No: CCPR/C/21/Rev.1/Add.11.

Örneğin, Uluslararası Af Örgütü, Avrupa'nın terörle mücadele çabalarında Müslümanlara karşı yapılan ayrımcılığın, Müslümanların kötü muameleye maruz kalma olasılığının daha yüksek olduğu bir ortamın yaratılmasına yardımcı olduğunu belgelemiştir.¹⁰⁹

KONGO DEMOKRATİK CUMHURİYETİ: SIKIYÖNETİM

Kongo Demokratik Cumhuriyeti'nde yetkililer, uzun süreli bir silahlı çatışma bağlamında sivilleri koruma kisvesi altında Ituri ve Kuzey Kivu eyaletlerinde Mayıs 2021'den beri yürürlükte olan bir sıkıyönetim ilan ettiler. Olağan mahkemelerin yerini askeri mahkemeler aldı ve tüm yerel makamların yerini ifade, örgütlenme, barışçıl toplanma ve dolaşım özgürlüğü haklarını kısıtlamak için geniş yetkilere sahip askeri yetkililer ve polis memurları aldı. Bu haklar üzerindeki katı kısıtlamalara rağmen, yerel halkın güvenliğinde herhangi bir iyileşme olmadı.

Daha ziyade, aktivistler, bu olağanüstü hâl mevzuatı aracılığıyla geniş çapta baskı altına alındı. Gençlik hakları grubu LUCHA'nın üyesi bir aktivist olan La Fontaine Katsaruhande, sıkıyönetime rağmen sivillerin devamlı öldürülmesini karşı çıkmak için Eylül 2021'de barışçıl bir gösteri sırasında polis tarafından vuruldu ve bunun sonucunda sağ bacağının kesilmesi gerekti.

On iki LUCHA aktivisti, Kasım 2021'de sıkıyönetimin daha da genişletilmesine karşı barışçıl bir protestoya katıldıkları için gözaltına alındı. Nisan 2022'ye kadar tutuklu yargılandılar ve sonrasında Beni kentindeki bir askeri mahkeme her birini "yasalara uymamaya kışkırtma" suçundan birer yıl hapis cezasına ve mahkeme ücretlerini ödemeye mahkum etti.¹¹⁰

Uluslararası hukuk, devletlerin olağanüstü hâllerde belirli insan hakları hükümlerini askıya almalarına (bunlardan vazgeçmelerine) izin verir. Ancak, olağanüstü hâl "ulusun yaşamını tehdit edecek" derecede önemli olmalıdır.¹¹¹ Başka bir deyişle, acil durum son derece şiddetli olmalıdır. Bu çok yüksek eşik karşılanırsa bile, olağanüstü hâl kapsamında getirilen önlemler, durumun kesinlikle gerektirdiği ölçüyle sınırlandırılmalı ve olağanüstü hâl ortadan kalkar kalkmaz yürürlükten kaldırılmalıdır.¹¹²

⁹⁹ Uluslararası Af Örgütü, Rusya: Protestoya Yer Yok (İndeks No: EUR 46/4328/2021), 12 Ağustos 2021, [amnesty.org/en/documents/eur46/4328/2021/en/](https://www.amnesty.org/en/documents/eur46/4328/2021/en/)

¹⁰⁰ Uluslararası Af Örgütü, Rusya Federasyonu: Savaş Karşıtı Sester Üzerindeki Sansüre Son Verin (İndeks No: EUR 46/5345/2022), 14 Mart 2022, [amnesty.org/en/documents/eur46/5345/2022/en/](https://www.amnesty.org/en/documents/eur46/5345/2022/en/)

¹⁰¹ Uluslararası Af Örgütü, Yunanistan: Covid-19 Döneminde Risk Altındaki Toplanma Özgürlüğü ve Hukuka Aykırı Güç Kullanımı (İndeks No: EUR 25/4399/2021), 14 Temmuz 2021, [amnesty.org/en/documents/eur25/4399/2021/en/](https://www.amnesty.org/en/documents/eur25/4399/2021/en/)

¹⁰² Uluslararası Af Örgütü, Fransa: Protestoya Katıldıkları İçin Tutuklandılar: Fransa'da Barışçıl Protestocuların Bastırılmak İçin Yasayı Silah Gibi Kullanmak (İndeks No: EUR 21/1791/2020), 29 Eylül 2020, [amnesty.org/en/documents/eur21/1791/2020/en/](https://www.amnesty.org/en/documents/eur21/1791/2020/en/); Uluslararası Af Örgütü, Fransa: Tam güvensizlik ortamı: Barışçıl Protestocuların 12 Aralık 2020'de Paris'te Keyfi Olarak Gözaltına Alınması, (İndeks No: EUR21/3650/2021), 8 Şubat 2021, [amnesty.org/en/documents/eur21/3650/2021/en/](https://www.amnesty.org/en/documents/eur21/3650/2021/en/); Uluslararası Af Örgütü, "Covid-19 baskıları öncesi ve sonrasında binlerce protestocu acımasız yasalarda altında haksız yere cezalandırıldı", 29 Eylül 2020, [amnesty.org/en/latest/news/2020/09/france-thousands-of-protesters-wrongly-punished-under-draconian-laws-in-pre-and-post-covid-19-crackdown-2/](https://www.amnesty.org/en/latest/news/2020/09/france-thousands-of-protesters-wrongly-punished-under-draconian-laws-in-pre-and-post-covid-19-crackdown-2/)

SRI LANKA: SOSYO-EKONOMİK PROTESTOLAR ÜLKE ÇAPINDA BASTIRILDI

2022'nin başından bu yana, Sri Lanka'daki insanlar, temel ihtiyaç maddelerinde ciddi kıtlıklara ve sosyo-ekonomik hakları derinden etkileyen çok yüksek enflasyona yol açan feci bir ekonomik kriz yaşadı. Binlerce kişi, cumhurbaşkanı ve başbakanın istifasını talep ederek krizi protesto etmek için sokaklara çıktı.

Buna karşılık, Sri Lanka hükümeti barışçıl protestoculara ve gazetecilere karşı hukuka aykırı güç kullandı, muhalifleri bastırdı ve keyfi gözaltı ve işkence yoluyla ifade özgürlüğü hakkını kısıtladı, dolaşım sınırlandırmaları getirdi ve sosyal medyaya erişimi kısıtladı. Cumhurbaşkanı, kamu düzenini korumak ve temel hizmetleri sürdürmek bahanesiyle 2022'de iki kez, Nisan ve Mayıs aylarında olağanüstü hâl ilan etti. Bunu ülke çapında sokağa çıkma yasakları ve sosyal medyanın kapatılması izledi.

Yeni olağanüstü hâl düzenlemeleri, polise ve silahlı kuvvetlere, yasal prosedür güvenceleri olmaksızın “şüphelileri” arama ve gözaltına alma konusunda geniş yetkiler verdi. İfade özgürlüğü, barışçıl toplanma ve dolaşım özgürlüğü haklarına getirilen kısıtlamalar, duruma göre orantısız ve gereksizdi.¹¹³ Mayıs 2022'de polis, Cumhurbaşkanlığı Sekreterliği önünde protestoculara karşı göz yaşartıcı gaz ve tazyikli su kullanımını da içeren sert taktiklere başvurdu. Günler sonra, polis aynı protestocuları hükümet yanlısı destekçilerin şiddetli saldırılarından korumak için yeterli çabayı göstermedi. Ayrıca, silahlı kuvvetlere, kamu malını yağmalayan veya başkalarına zarar veren herkese ateş açma emri verildi; bu, geçmişte ordu tarafından işlenen insan hakları ihlallerinin yoğun olduğu bir ülkede öldürme izni olarak yorumlanabilirdi.¹¹⁴

PROTESTOCULARIN SUÇLU SAYILMASI

Barışçıl protestolar; trafiği yavaşlatmak veya engellemek olsun, gürültü yapmak olsun ve hatta özel alanlara izinsiz girmek olsun, genellikle bir düzeni aksatma ögesi içerirler. Fakat barışçıl protestoculara suçlu ve baş belası denildiğinde ya da yıkıcı zararlar için dava açıldığında ya da “terörizm” veya “isyan” gibi çok ciddi suçlarla suçlandıklarında daha rahatsız edici bir tablo ortaya çıkar. Protestocular suçlu sayıldığında, bu sadece bireyleri susturmakla kalmaz, aynı zamanda belirli protestocu grupları ve saiklerini de gayri meşrulaştırır. Protestocuları yaftalama ve kriminalize etme süreci, protestocuları caydırmanın yanı sıra diğerlerini eylem ve çağrılarında katılmaktan veya onlara sempati duymaktan caydırmaya yönelik bir girişimdir. Barışçıl protestocuları gözaltına almak, tutuklamak ve kovuşturmak da hükümetler tarafından onları ‘ibret olsun diye’ cezalandırmak, bu yolla da muhalefeti susturmak ve geniş kitleleri korkutarak daha fazla protestoya veya doğrudan eylemlere katılmaktan caydırmak için kullanılan taktiklerdir.

Küba'da Temmuz 2021'de binlerce kişinin ülkede yıllardır görülmemiş bir şekilde sokaklara döküldüğü kitlesel protestolar gerçekleşti. Yetkililer, barışçıl protestocuları keyfi olarak gözaltına aldı,

cezaevine gönderdi ve kapalı kapılar ardında yapılan duruşmaların ardından 30 yıla kadar varan hapis cezasına mahkum etti. Protest şarkılar söylemek ve ulusal bayrağı kuşanmak gibi barışçıl protesto faaliyetlerine katılan iki sanatçı, “kamu düzenini bozma”, “aşağılama” ve “ulusal sembollere hakaret” suçlarından yargılandıktan sonra sırasıyla beş ve dokuz yıl hapis cezasına mahkum edildi.¹¹⁵

Nasır Zefzafi, **Fas**'ta 2017'de başlayan, Hirak El Rif olarak bilinen sosyo-ekonomik protesto hareketinin önde gelen isimlerinden biridir. Etkili bir hatip olan Nasır Zefzafi, yolsuzluk ve yaygın adaletsizliğe dair, bölgedeki gençler arasında yankı bulan etkileyici konuşmalar yaptı ve protesto hareketlerinin lideri ve organizatörü oldu. Nasır Zefzafi, aktivizmi nedeniyle Mayıs 2017'de gözaltına alındı. Haziran 2018'de Kazablanka kentindeki bir mahkeme, onu kamu düzenini bozmak ve ulusal birliği tehdit etmekten 20 yıl hapis cezasına mahkum etti. Zefzafi işkence ve diğer türde kötü muameleye maruz kaldı ve tutuklanmasından bu yana sağlık durumu önemli ölçüde kötüleşti.¹¹⁶ Fas yetkililerinin Nasır Zefzafi ve diğer protestoculara davranış şekli, aynı kaderi yaşayacaklarından korkan diğerlerini protestolara devam etmekten caydırmıştı.

KAMBOÇYA: BAŞARILI KAMPANYACILARI CAYDIRMAK İÇİN SUÇLU SAYMAK

Tabiat Ana Kamboçya, **Kamboçya**'da birçok önemli çevresel zafer kazanmış önde gelen bir kampanya grubudur. Grup üyeleri, kitleleri harekete geçirme, doğrudan eylem ve kamuoyu bilinçlendirmenin bir kombinasyonunu kullanarak, 2015 yılında yetkilileri, Yerli toplulukları ciddi şekilde tehdit eden büyük bir hidroelektrik barajı inşa etme planlarından vazgeçmeye ikna ettiler.

2016 yılında, Kamboçya'nın kıyı bölgelerindeki kum madenciliği ve ihracatıyla bağlantılı yaygın çevresel tahribatı ve insan hakları ihlallerini ortaya çıkarmak için yaptıkları çalışmalar, kıyı kumları ihracatının tamamen yasaklanmasını sağladı. Bu nedenle, Tabiat Ana Kamboçya'lı aktivistler, birçok

aktivistin suçlandığı ve keyfi olarak gözaltına alındığı bir dizi baskıyla karşı karşıya kaldı. Çok sayıda aktivist, asılsız “tahrik” suçlamasıyla hapse atıldı. Grup, Kamboçya İçişleri Bakanlığı tarafından “toplumda kaosa neden olmak” ile suçlandı ve ülkenin son derece kısıtlayıcı STÖ Yasası kapsamında kayıtlı olmadığı için “yasadışı” olarak nitelendirildi.

Daha yakın zamanda, Tabiat Ana Kamboçya'dan üç genç aktivist olan Long Kunthea, Phuon Keoraksme ve Thun Ratha, hükümetin başkent Phnom Penh'deki büyük bir gölü doldurma ve özelleştirme planlarını protesto ettikleri için 18 ila 20 ay arasında değişen hapis cezalarına mahkum edildiler.¹¹⁸

Terörle mücadele veya ulusal güvenlik mevzuatı gibi farklı amaçlarla çıkarılan mevzuat veya vatana ihanet ya da ayaklanma gibi diğer ciddi suçlamalar bazen barışçıl protestoculara karşı da kullanılmaktadır. Bu tür yasalar kullanıldığında, bu, yetkililerin daha sert cezalar vermesini sağlar ve protestocular ciddi suçlular olarak yaftalanırlar. 2017'de 15 insan hakları savunucusu, **Birleşik Krallık**'taki Stansted Havalimanı'nda şiddet içermeyen bir sivil itaatsizlik eylemi sırasında insanları hukuka aykırı olarak Gana ve Nijerya'ya sınır dışı edeceğine inandıkları bir uçağı durdurmayı başardı. Hükümet daha sonra, grubu ve diğerlerini gelecekte benzer eylemlerde bulunmaktan caydırmak amacıyla terörle mücadele yasasını kullanarak protestoculara suçlamada bulundu.¹¹⁹ **Endonezya**'da yetkililer, kendi kaderini tayin hakkı için kampanya yürüten Papualı aktivistlere karşı, barışçıl protestolara yönelik genel yasaklar, toplu gözaltılar, ciddi ceza suçlamaları kovuşturma ve hatta güvenlik güçleri

tarafından hukuka aykırı öldürmeler gibi baskıcı önlemleri sıklıkla kullandılar. Ağustos 2019'da altı siyasi aktivist “isyan” (makar) ile suçlandı ve sekiz ay cezaevinde tutuldu.¹²⁰

Bazı durumlarda ise suçlamalar sahte kanıtlara dayanıyor ve kovuşturmalar da protestocuları hapsetmek, susturmak ve diğer insanlara gözdağı vermek için kullanılıyor. **Guatemala**'da, topluluğunu etkileyen bir hidroelektrik barajına karşı topluluk örgütlenme ve protestoya katılan Yerli bir insan hakları savunucusu olan Bernardo Caal, uydurma kanıtlara dayanılarak özgürlükten yoksun bırakma ve nitelikli hırsızlık suçlamalarıyla yedi yıl hapis cezasına mahkum edildi.¹²¹ **Nikaragua**'da şantaj ve uyuşturucu kaçakçılığı gibi suçlamaların kullanılması, 2018'de başlayan hükümet karşıtı protestolara katılanları baskı altına almak, suçlu ilan etmek ve yaftalamak için yaygın bir taktik oldu. Çok sayıda siyasi mahpus organize suç ve terörizm gibi ciddi suçlarla suçlandı.¹²²

¹¹⁷ Uluslararası Af Örgütü, *Kamboçya: Çevre Aktivistleri Keyfi Olarak Tutuklandı* (indeks: ASA 23/7635/2017), 22 Aralık 2017, [amnesty.org/en/documents/asa23/7635/2017/en/](https://www.amnesty.org/en/documents/asa23/7635/2017/en/)

¹¹⁸ Uluslararası Af Örgütü, “Kamboçya: Beş çevre aktivistinin kabul edilemez mahkumiyeti bozulmalıdır”, 6 Mayıs 2021, [amnesty.org/en/latest/news/2021/05/cambodia-outrageous-conviction-of-five-environmental-activists-must-be-overturned/](https://www.amnesty.org/en/latest/news/2021/05/cambodia-outrageous-conviction-of-five-environmental-activists-must-be-overturned/)

¹¹⁹ Uluslararası Af Örgütü, “Stansted 15 kararı, İngiliz yetkililerinin cevaz kırma için balyoz kullandığını gösteriyor”, 11 Aralık 2018, [amnesty.org/en/latest/news/2018/12/stansted-15-convictions-show-uk-authorities-have-used-a-sledgehammer-to-crack-a-nut/](https://www.amnesty.org/en/latest/news/2018/12/stansted-15-convictions-show-uk-authorities-have-used-a-sledgehammer-to-crack-a-nut/); Uluslararası Af Örgütü, *Şemsiye Hareketi: Hong Kong'da Siyasi Motivasyonlu Kovuşturmalara Son Verme* (indeks No: ASA 17/9379/2018), 16 Kasım 2018 (Index: ASA 17/9379/2018), 16 November 2018, <https://www.amnesty.org/en/documents/asa17/9379/2018/en/>

¹²⁰ Uluslararası Af Örgütü, *Endonezya: Polis Altı Papualı Aktiviste Karşı Makar (İsyan) Suçlamalarını Vazgeçmeli* (indeks No: ASA 21/0970/2019), 3 Eylül 2019, [amnesty.org/en/documents/asa21/0970/2019/en/](https://www.amnesty.org/en/documents/asa21/0970/2019/en/); Asya Pasifik Raporu, “Jakarta: Altı Papualı Özgürlük aktivisti vatana ihanetten hüküm giydi”, 30 Mayıs 2020, asiapacificreport.nz/2020/05/30/jakarta-six-activists-for-papua-freedom-convicted-of-treason-set-free/

¹²¹ Uluslararası Af Örgütü, “Maya kökenli öğretmen kutsal bir nehri savunduğu için göz altına alındı”, 15 Kasım 2021, [amnesty.org/en/latest/news/2021/11/mayan-teacher-locked-up-defending-sacred-river/](https://www.amnesty.org/en/latest/news/2021/11/mayan-teacher-locked-up-defending-sacred-river/)

¹²² Uluslararası Af Örgütü, *Nikaragua: Ne pahasına olursa olsun sessizlik: Nikaragua'daki Baskıyı Derinleştirmek için Kullanılan Devlet Taktikleri* (indeks No: AMR 43/3398/2021), 15 Şubat 2021, [amnesty.org/en/documents/amr43/3398/2021/en/](https://www.amnesty.org/en/documents/amr43/3398/2021/en/)

¹¹³ Uluslararası Af Örgütü, *Sri Lanka: Kötüden Daha Kötüye: Sri Lanka'daki Ekonomik Krizde Haklar Saldırı Altında* (indeks: ASA 37/5564/2022), 6 Mayıs 2022, [amnesty.org/en/documents/asa37/5564/2022/en/](https://www.amnesty.org/en/documents/asa37/5564/2022/en/); Uluslararası Af Örgütü, “Sri Lanka: Barışçıl protestoculara yönelik tüm suçlamaları geri çekin”, 4 Mayıs 2022, [amnesty.org/en/latest/news/2022/05/sri-lanka-drop-all-charges-against-peaceful-protesters/](https://www.amnesty.org/en/latest/news/2022/05/sri-lanka-drop-all-charges-against-peaceful-protesters/); “Sri Lanka: Yetkililer insanların protesto hakkına saygı göstermeli”, 1 Nisan 2022, [amnesty.org/en/latest/news/2022/04/sri-lanka-authorities-must-respect-peoples-right-to-protest/](https://www.amnesty.org/en/latest/news/2022/04/sri-lanka-authorities-must-respect-peoples-right-to-protest/)

¹¹⁴ Uluslararası Af Örgütü, “Sri Lanka: Yeni olağanüstü hâl düzenlemeleri ve ateş açma emirleri i insan haklarını tehdit ediyor”, 11 Mayıs 2022, [amnesty.org/en/latest/news/2022/05/sri-lanka-new-emergency-regulations-and-shooting-orders-threaten-human-rights/](https://www.amnesty.org/en/latest/news/2022/05/sri-lanka-new-emergency-regulations-and-shooting-orders-threaten-human-rights/)

¹¹⁵ Uluslararası Af Örgütü, “Küba: Uluslararası Af Örgütü, Luis Manuel Otero Alcántara ve Maykel ' Osorbo ' Castillo'ya verilen cezaları kınıyor”, 24 Haziran 2022, [amnesty.org/en/latest/news/2022/06/cuba-amnesty-condemns-sentences-luis-manuel-otero-alcantara-maykel-osorbo-castillo/](https://www.amnesty.org/en/latest/news/2022/06/cuba-amnesty-condemns-sentences-luis-manuel-otero-alcantara-maykel-osorbo-castillo/); Uluslararası Af Örgütü, “Küba: Tutuklu sanatçıları serbest bırakın”, 26 Mayıs 2022, [amnesty.org/en/latest/news/2022/05/cuba-release-imprisoned-artists/](https://www.amnesty.org/en/latest/news/2022/05/cuba-release-imprisoned-artists/)

¹¹⁶ Uluslararası Af Örgütü, “Fas: Haksız Hirak davalarında verilen kararlar bozulmalı”, 27 Haziran 2018, [amnesty.org/en/latest/news/2018/06/morocco-guilty-convictions-returned-in-unfair-hirak-trials-must-be-overturned/](https://www.amnesty.org/en/latest/news/2018/06/morocco-guilty-convictions-returned-in-unfair-hirak-trials-must-be-overturned/)

Daha önce izin verilen meşru protestoları yasaklamak için olağan mevzuat sıkılaştırılırken, zorunluluk veya oran gözetmeksizin olağanüstü hâl mevzuatı giderek daha fazla kullanılmaktadır. Ayrıca devletler, protestocuları mülke verilen zarardan veya protestolarla ilgili diğer masraflardan cezai ve hukuki olarak sorumlu tutmak için yasalar çıkarıyor veya kullanıyor. **Slovenya**'da birçok kişi, Covid-19 salgını sırasında uygulanan genel bir yasak sırasında protestolara katıldığı için para cezasına çarptırıldı: Bu kişilerden tazminat talep edildi veya polis masraflarını karşılamaları istendi. Aktivist ve tiyatro yönetmeni Jaša Jenull, 2020 ve 2021'de düzenlediği protestolarla ilgili olarak 40.000 Euro'nun üzerinde ceza aldı.¹²³ Nisan 2022'ye kadar iktidarda olan Slovenya hükümeti, göstericileri, polis hizmetleri

için toplamda 970.000 Euro'nun üzerinde talepte bulunmakla tehdit etti. Mayıs 2022'ye kadar, polis masrafları için toplamda yaklaşık 270.000 Euro'luk 28 talep işleme alındı. Slovenya'da Haziran 2022'de resmen atanan yeni hükümet, bu davalar için onayını geri çekme sözü verdi.¹²⁴ Protestolar sırasındaki polis faaliyetleri masraflarının geri ödenmesine ilişkin fahiş para cezaları veya mali talepler, protesto etmenin önünde doğrudan bir engel ve protesto etmek isteyen herkes için önemli bir caydırıcı faktördür.

Kitlesel ve keyfi gözaltılar, sadece olabildiğince çok sayıda insanın protestolara katılmasını fiziksel olarak durdurmak için değil, aynı zamanda tüm katılımcılara, bir protestoya katılmaya cüret etmelerine karşılık 'bedel ödetileceği' korkusunu aşılama için tasarlanmış bir diğer taktiktir.

İRAN: KİTLESEL PROTESTOLARIN ARDINDAN TOPLU GÖZALTILAR, BASKI VE KRİMİNALİZASYON

İran, uluslararası hukuk kapsamındaki suçlar ve güvenlik güçlerinin son yıllarda ülke çapında art arda yapılan protestolara verdiği ölümcül tepkilerin yol açtığı ciddi insan hakları ihlalleri nedeniyle sistemsel bir cezasızlık krizi yaşıyor. On binlerce kişinin yoksulluk, yolsuzluk, baskı ve otoriterliği protesto etmek için ülkenin dört bir yanında sokaklara döküldüğü Aralık 2017 ve Ocak 2018'deki protestolar sırasında en az 25 kişi öldürüldü ve binlerce kişi keyfi olarak gözaltına alındı.¹²⁵ Vahid Afkari, bu protestolara barışçıl katılımının ardından keyfi olarak gözaltına alınanlar arasındaydı. Dayak, hakaret ve aile üyelerini hapsedmek, öldürmek veya başka bir şekilde zarar vermekle tehdit etmek de dahil olmak üzere, zorla "itiraflar" elde etmek amacıyla defalarca fiziksel ve psikolojik işkenceye maruz bırakıldı. Adil olmayan yargılamalar sonucunda toplam 33 yıl 9 ay hapis ve 74 kırbaç cezasına mahkum edildi. Vahid Afkari'nin iki kardeşi Navid Afkari ve Habib Afkari de protestolara katıldıkları gerekçesiyle tutuklandı. Eylül 2020'de Navid Afkari gizlice infaz edildi. Habib Afkari 2022'de ailesi, Uluslararası Af Örgütü ve dünyanın dört bir yanındaki birçok aktivist tarafından sürdürülen küresel kampanyanın ardından cezaevinden serbest bırakıldı.¹²⁶ Güvenlik güçlerine 2017 ve 2018'deki protestolar

sırasında işledikleri insan hakları ihlalleri ve uluslararası hukuk kapsamındaki suçlar için tanınan yaygın cezasızlık ve uluslararası toplumun buna tepkisinin yetersiz kalması, İran yetkililerini Kasım 2019'da beş gün boyunca bütün ülkeye yayılan ve yüzlerce erkek, kadın ve çocuğun öldürülmesiyle sonuçlanan kitlesel protestolar esnasında hukuka aykırı öldürücü güç kullanımını artırma konusunda cesaretlendirdi.¹²⁷ Güvenlik güçleri, öldürülen protestocuların ve görgü tanıklarının büyük çoğunluğuna karşı hukuka aykırı olarak öldürücü güç kullandı, protestocuların çoğunun kafasına veya gövdesine öldürme niyetiyle ateş etti. Bugüne kadar hiçbir yetkili hukuka aykırı öldürmelerden sorumlu tutulmadı. Ölümcül baskılara, yetkililerin nüfusun çoğu için internet erişimini kapatması eşlik etti.

İran yetkilileri, 2021 ve 2022'de protestolara karşı askerileştirilmiş müdahalelerini sürdürdüler. Yetkililer, failleri adalete teslim etmek yerine, uzun süredir devam eden devlet eliyle örtbas ve inkar etme politikalarını sürdürüyor, güvenlik güçlerini övüyor ve protestolar sırasında güvenlik güçleri tarafından işlenen insan hakları ihlallerinin niteliği ve boyutlarını inkar etmek ve çarpıtmak için asılsız hikayeler yayıyorlar.

2020'de **Belarus**'ta yüz binlerce insan tartışmalı seçim sonuçlarını protesto etmek için ülke genelinde barışçıl bir şekilde sokaklara döküldü.¹²⁸ Bu, toplu halde keyfi gözaltılara yol açtı, toplantılara ciddi kısıtlamalar getiren yasalarla ağır şekilde cezalandırıldı ve yüzlerce kişi işkence ve diğer türde kötü muameleye maruz kaldı. Resmi ve bağımsız sayılar Kasım ayı ortasına kadar, tahminen 25.000'den fazla kişinin gözaltına alındığını gösteriyor. Genellikle sivil giyimli olan ve kimliğini belli etmeyen polisler kalabalığa kısa mesafeden atışlanan plastik mermiler, sersemletici bombalar, tahriş edici kimyasal maddeler, tazyikli su, boş kartuşlu otomatik ateşli silahlar, coplar ve barışçıl kalabalıkları dağıtmak ve bireyleri yakalamak için başka araçlar da dahil olmak üzere hukuka aykırı ve gelişigüzel güç kullandılar. En az dört kişi hükümet güçleri tarafından öldürüldü ve diğer çok sayıda kişi

şüpheli koşullar altında öldü. Birçok protestocu ve seyirci gelişigüzel ve keyfi olarak saldırıya uğrarken, olayları belgeleyen medya çalışanları veya yaralıları gönüllü olarak tedavi eden sağlık görevlileri de dahil olmak üzere diğerleri mesleki faaliyetleri nedeniyle hedef alındı. Bazı insanlar da cinsel yönelimleri veya cinsiyet kimlikleri nedeniyle hedef alındı. Eylül 2020'de insan hakları savunucusu Victoria Biran, polis memurları tarafından LGBTİ+ aktivisti olarak tanımlandıktan sonra mitinge giderken gözaltına alındı ve 15 gün "idari gözaltı" cezasına mahkum edildi.¹²⁹ Mevcut durumda, insan hakları örgütü Viasna'nın üyeleri olan Marfa Rabkova ve Andrei Chapyuk, "aşırılıkçı bir grubu" örgütlemek ve bu grupla çalışmak, "mala zarar vermek," "holiganlık" ve "nefreti kışkırtmak" gibi suçlamalarla sırasıyla 20 yıl ve sekiz yıl hapis cezasına mahkum edilebilecekleri davalarla karşı karşıya.¹³⁰

KAMUSAL KATILIMA KARŞI STRATEJİK DAVALAR

Özel şirketler de ticari faaliyetlerini protesto edenleri susturmak için harekete geçiyor: Orantısız ve agresif çözümler talep etmek için can sıkıcı davalar açıyor veya belirli alanlarda insanların protestolarını durdurmak için ihtiyati tedbir talep ediyorlar. SLAPP'ler (Kamusal Katılıma Karşı Stratejik Davalar) olarak da bilinen bu davalar, gözdağı verip kamusal katılımı azaltmak amacıyla açılmaktadır: Genellikle seslerini susturmak ve diğer eleştirel seslere de gözdağı vermek için gazeteciler, insan hakları savunucuları, sivil toplum örgütleri veya akademisyenleri hedef alıyorlar. Bu hukuki girişimlerle mücadele etmenin maliyeti, insan hakları aktivistleri üzerinde aşırı finansal baskılara ve diğer baskılara neden olabilir ve onları zaten sınırlı olan fonları ve kaynaklarını işleri için değil davada kendilerini savunmak için kullanmaya zorlayabilir.

Örneğin, 2017'de bir enerji şirketi Greenpeace'e ve ABD'deki Dakota Erişim Boru Hattı'na karşı Standing Rock protestolarının diğer düzenleyicilerine karşı 900 milyon Amerikan Doları bedelinde bir dava açmaya çalıştı. 2020'de Avusturyalı bir hidroelektrik şirketi, **Kosova**'da ülkenin doğal koruma alanlarında faaliyet gösteren hidroelektrik yönetim şirketlerinin çevresel etkileri ve bu tür tesisler için işletme ruhsatı verme sürecinde yetkililer tarafından gerekli incelemelerin yapılmaması hakkında konuşan iki çevre aktivistini susturmak için ağır hakaret davaları açtı.¹³¹

¹²³ Uluslararası Af Örgütü, *Slovenya: Protestoların Denetimine İlgili Masrafları Protestocuların Karşılmasına Yönelik Talepleri Geri Çekin* (İndeks No: EUR 68/5344/2022), 16 Mart 2022, [amnesty.org/en/documents/eur68/5344/2022/en/](https://www.amnesty.org/en/documents/eur68/5344/2022/en/)

¹²⁴ rtvslo.si, "Ministrstvo umaknilo soglasje za tozbe glede neprijavljenih protestnih shodov", 2 Haziran 2022, [rtvslo.si/slovenija/ministrstvo-umaknilo-soglasje-za-tozbe-glede-neprijavljenih-protestnih-shodov/629619](https://www.rtvlo.si/slovenija/ministrstvo-umaknilo-soglasje-za-tozbe-glede-neprijavljenih-protestnih-shodov/629619)

¹²⁵ Uluslararası Af Örgütü, *İran: Barışçıl Protesto Yaptıkları İçin Gözaltına Alınan Herkesi Serbest Bırakın ve Protestocuların Öldürülmesini Soruşturun* (İndeks No: MDE 13/8915/2018), 8 Ağustos 2018, [amnesty.org/en/documents/mde13/8915/2018/en/](https://www.amnesty.org/en/documents/mde13/8915/2018/en/)

¹²⁶ Uluslararası Af Örgütü, *İran: İşkence Gören Protestocuları Haksız Bir Şekilde Hapsedildi: Vahid Afkari ve Habib Afkari* (İndeks No: MDE 13/4250/2021), 7 Haziran 2021, [amnesty.org/en/documents/mde13/4250/2021/en/](https://www.amnesty.org/en/documents/mde13/4250/2021/en/)

¹²⁷ Uluslararası Af Örgütü, *İran: Protestocuları Öldürme döngüsünü kırmak için kararlı uluslararası adımlar gerekli*, (İndeks No: MDE 13/3546/2021), 20 Ocak 2021, [amnesty.org/en/documents/mde13/3546/2021/en/](https://www.amnesty.org/en/documents/mde13/3546/2021/en/); Uluslararası Af Örgütü, *Cezasızlık Ağrı: İran'ın İnternet Sansürünün Gizlediği Cinayetler* (İndeks No: MDE 13/3308/2020), 16 Kasım 2020, [amnesty.org/en/documents/mde13/3308/2020/en/](https://www.amnesty.org/en/documents/mde13/3308/2020/en/); Uluslararası Af Örgütü, *İran: Kasım 2019 Protestolarının Bastırılması Esnasında Yaşanan 324 Ölüm Vakasının Detayları (Yeni Bilgilerle Kasım 2021'de Güncellendi)* (İndeks No: MDE 13/2308/2020) 16 Kasım 2021, [amnesty.org/en/documents/mde13/2308/2020/en/](https://www.amnesty.org/en/documents/mde13/2308/2020/en/); Uluslararası Af Örgütü, *İnsanlığı Ayaklar Altına Almak - İran'daki 2019 Kasım Protestolarından Beri Toplu Gözaltı, Kaybetmeler ve İşkence* (İndeks No: MDE 13/2891/2020), 2 Eylül 2020, [amnesty.org/en/documents/mde13/2891/2020/en/](https://www.amnesty.org/en/documents/mde13/2891/2020/en/)

¹²⁸ Uluslararası Af Örgütü, *Belarus: 'Sizi Aziz Aleksand Lukaşenko ve Çevik Kuvvet Adına Vaftiz Ediyoruz'* (İndeks No: EUR 49/4171/2021), 24 Mayıs 2021, [amnesty.org/en/documents/eur49/4171/2021/en/](https://www.amnesty.org/en/documents/eur49/4171/2021/en/); Uluslararası Af Örgütü, *Belarus: 'Siz insan değilsiniz': Barışçıl Protestoculara Karşı Devlet Destekli Cezasızlık ve Eşi görülmemiş Polis Şiddeti* (İndeks No: EUR 49/3567/2021), 27 Ocak 2021, [amnesty.org/en/documents/eur49/3567/2021/en/](https://www.amnesty.org/en/documents/eur49/3567/2021/en/); Uluslararası Af Örgütü, *Belarus: Acımasız Misillemeler, Korku ve Dayanışmayla Dolu Bir Yıl* (İndeks No: EUR 49/4562/2021), 9 Ağustos 2021, [amnesty.org/en/documents/eur49/4562/2021/en/](https://www.amnesty.org/en/documents/eur49/4562/2021/en/); Uluslararası Af Örgütü, *Belarus: Silahlı Kuvvetlerin Protestolara Müdahale Etmele Hiçbir Alakası Olamaz* (İndeks No: EUR 49/2823/2020), 31 Temmuz 2020, [amnesty.org/en/documents/eur49/2823/2020/en/](https://www.amnesty.org/en/documents/eur49/2823/2020/en/)

¹²⁹ Uluslararası Af Örgütü, *Belarus: LGBTİ+ Aktivisti Victoria Biran'ı Serbest Bırakın* (İndeks No: EUR 49/3143/2020), 30 Eylül 2020, [amnesty.org/en/documents/eur49/3143/2020/en/](https://www.amnesty.org/en/documents/eur49/3143/2020/en/)

¹³⁰ Uluslararası Af Örgütü, "Belarus: İnsan hakları savunucuları Marfa Rabkova ve Andrei Chapyuk'u derhal serbest bırakın", 25 Nisan 2022, [amnesty.org/en/latest/news/2022/04/belarus-immediately-release-human-rights-defenders-marfa-rabkova-and-andrei-chapyuk/](https://www.amnesty.org/en/latest/news/2022/04/belarus-immediately-release-human-rights-defenders-marfa-rabkova-and-andrei-chapyuk/)

¹³¹ Uluslararası Af Örgütü, *Kosova: Çevre Aktivistlerini Susturmak İsteyen SLAPP Davaları Sona Ermeli* (İndeks No: EUR 73/4350/2021), 28 Haziran 2021, [amnesty.org/en/documents/eur73/4350/2021/en/](https://www.amnesty.org/en/documents/eur73/4350/2021/en/); Uluslararası Af Örgütü'nün kampanyasının da etkisiyle daha sonra dava düştü. Bkz: Uluslararası Af Örgütü, "Kosova: Çevre aktivistlerine karşı açılan asılsız davalar, ifade özgürlüğü adına kazanılan bir zaferle düştü", 20 Ekim 2021, [amnesty.org/en/latest/news/2021/10/kosovo-baseless-lawsuits-against-environmental-activists-dropped-in-victory-for-freedom-of-expression/](https://www.amnesty.org/en/latest/news/2021/10/kosovo-baseless-lawsuits-against-environmental-activists-dropped-in-victory-for-freedom-of-expression/)

5.3 PROTESTO HAKKINI ENGELLEMEK İÇİN TEKNOLOJİNİN KULLANILMASI

İnternete, sosyal medyaya, anlık mesajlaşma uygulamalarına ve diğer dijital teknolojilere erişim, insanların hem çevrimiçi hem de çevrimdışı protesto etme becerilerini artırıyor, insanların bilgiye erişmesine, yaklaşan bir protestoyla ilgili ayrıntıları yaymasına, çeşitli yollarla sanal eylem organize etmesine ve sanal katılım sağlamasına olanak tanıyor. Aynı zamanda, devletler ve şirketler de spesifik bir sansür uygulayarak veya internete ya da belirli web sitelerine ve mesajlaşma uygulamalarına erişimi engelleyerek bu dijital alanları kontrol altına alıyor. Örneğin, Uluslararası Af Örgütü, **Vietnam**'da çevrimiçi ifade ve protesto eylemlerinde bulunan aktivistlere yönelik sistematik baskıyı belgeledi. Vietnam yetkilileri tarafından kullanılan taktikler arasında sansür, taciz ve kovuşturma yer alıyor; bunlar da genellikle Facebook ve Google gibi teknoloji devlerinin suç ortaklığıyla yapılıyor.¹³²

İnterneti kapatmak veya yavaşlatmak son yıllarda giderek yaygınlaşan bir taktik haline geldi. Dijital hakları korumak için çalışan bir kuruluş olan Access Now, 2021'de 34 ülkede en az 182 internet kesintisi olduğunu belgeledi. **Hindistan** (Cemmu ve Keşmir bölgesinde), **Etiyopya** (Tigray bölgesinde) ve **Myanmar** da dahil olmak üzere silahlı çatışma bölgelerinde internet kesintileri bildirildi.¹³³ Aynı kuruluş ayrıca **Bangladeş**, **Belarus**, **Burkina Faso**, **Çad**, **Küba**, **Esvatini**, **Hindistan**, **Endonezya**, **İran**, **Irak**, **Ürdün**, **Kazakistan**, **Myanmar**, **Pakistan**, **Senegal Güney Sudan**, **Sudan**, **Türkmenistan** ve **Uganda** gibi ülkelerde protestolar sırasında mobil internet kesintilerinin kullanımında belirgin bir artış kaydetti.¹³⁴

Devletler ve şirketler ayrıca protestocuları gözetlemek, mahremiyetlerini ihlal etmek ve bir protestoya katıldıktan sonra onları takip etmek için giderek daha karmaşık hale gelen planlı ve kitlesel dijital araçlar kullanıyor. Genellikle yargısal denetim eksikliği ve yetersiz yasal çerçeve ile kullanılan yüz tanıma teknolojileri, gösteriler de dahil olmak üzere kamusal alanları izlemek için polis ve güvenlik güçleri tarafından giderek daha fazla kullanılmaktadır. Kapalı devre kamera sistemi, telefonları takip edebilen IMSI (uluslararası mobil abone kimliği) yakalayıcılar ve vücut kameraları dahil olmak üzere yeni teknolojilerin kullanımı -özellikle de bu tür teknolojiler mevcut devlet gözetiminin ve veri saklama yetkilerinin bir parçası olarak bir arada kullanıldığında- barışçıl toplanma hakkı için yeni riskler oluşturmaktadır.

Gözetim teknolojilerinin tek başına veya birlikte kullanılması, yalnızca barışçıl toplanma hakkının gerçek zamanlı ihlalleri riskini değil, aynı zamanda insanların gelecekte haklarını kullanmalarını engelleme riskini de doğurur. Bu teknolojilerin ırksal ayrımcılığa uğrayan insanlar ve ayrımcılığa maruz kalan diğer gruplar üzerinde derin bir etkisi vardır. Örneğin, **Çin**'in ayırım gözetmeyen kitlesel gözetim programı, Avrupa şirketleri tarafından ihraç edilen teknolojileri içerir ve bunların ülke genelinde ayrımcılığa maruz kalan Uygurlara ve diğer etnik gruplara karşı kullanılması riski vardır.¹³⁵

Hindistan, Haydarabad'da hükümet, şehrin geniş CCTV altyapısını gerçek zamanlı olarak birbirine bağlayan bir bina olan bir "komuta ve kontrol merkezi" (CCC) inşasını başlattı. CCC, tek seferde 600.000 kameraya kadar verilerin işlenmesini destekliyor. Bu kameralar, bireyleri izlemek ve tanımlamak için Haydarabad polisinin mevcut yüz tanıma kameralarıyla birlikte kullanılabilir. Hindistan yetkililerinin, sokağa çıkma yasağı önlemlerini uygulamak, belediye seçimlerinde seçmenleri belirlemek ve Hindistan'daki diğer eyaletlerde protestoları denetlemek gibi insan haklarının tehlikede olduğu durumlarda yüz tanıma araçlarını kullanma geçmişine sahip olduğu göz önüne alındığında, CCC endişe verici bir gelişmedir. Halihazırda Haydarabad vatandaşlarının mahremiyetini koruyacak hiçbir koruma mevzuatı veya bu teknolojilerin mevcut tehlikesini daha da artıran uzaktan biyometrik gözetimin kullanımını düzenleyecek bir yasa bulunmamaktadır.¹³⁷

Bu tür teknolojiler bir kitlesel gözetim aracıdır ve mahremiyet hakkının ihlalidir. İfade özgürlüğü ve barışçıl toplanma hakları üzerinde caydırıcı bir etki yaratabilir ve ayrıca ötekileştirilen gruplar üzerinde orantısız bir etkiye sahip olabilirler.

PROTESTOCULARI TAKİP ETMEK İÇİN YÜZ TANIMA TEKNOLOJİSİ KULLANILIYOR

ABD, New York City'de, yüz tanıma teknolojisi 2017'den bu yana en az 22.000 kez kullanıldı. Bu teknoloji ırk ayrımcılığı yapan polis faaliyetlerini güçlendirebilir ve özellikle yanlış tanımlanma ve yanlışlıkla gözaltına alınma riski altında olan Siyah ve azınlık topluluklarının protesto hakkını tehdit eder. Bazı durumlarda, yüz tanıma %95 oranında hatalı olmuştur. 'İşe yaradığında' bile, ayrımcı polisliği şiddetlendirebilir ve bir kitle gözetimi aracı olarak işleyerek barışçıl toplanma özgürlüğü hakkının özgür ve güvenli bir şekilde kullanılmasını engelleyebilir. Örneğin, Ağustos 2020'de New York Polis Departmanı memurları, kimlik ve yer tespiti amacıyla yüz tanıma teknolojisini kullandıktan sonra, Black Lives Matter aktivisti Derrick "Dwreck" Ingram'ı beş saat boyunca dairesini kuşatarak gözaltına almaya çalıştı.¹³⁶

¹³² Uluslararası Af Örgütü, *Vietnam: Birakin Nefes alalım! Vietnam'da Çevrimiçi İfadenin Sansürlenmesi ve Kriminalize Edilmesi* (İndeks No: ASA 41/3243/2020), 30 Kasım 2020, [amnesty.org/en/documents/asa41/3243/2020/en/](https://www.amnesty.org/en/documents/asa41/3243/2020/en/)

¹³³ Access Now, "The return of digital authoritarianism: Internet shutdowns in 2021" ["Dijital otoriterliğin dönüşü: 2021'de İnternet kesintileri"], Mayıs 2022, www.accessnow.org/cms/assets/uploads/2022/05/2021-KIO-Report-May-24-2022.pdf

¹³⁴ Access Now, "The return of digital authoritarianism: Internet shutdowns in 2021" ["Dijital otoriterliğin dönüşü: 2021'de İnternet kesintileri"], Mayıs 2022, www.accessnow.org/cms/assets/uploads/2022/05/2021-KIO-Report-May-24-2022.pdf

¹³⁵ Uluslararası Af Örgütü, "Çin'deki insan hakları ihlallerine gözetim araçları satan AB şirketleri", 21 Eylül 2020, [amnesty.org/en/latest/news/2020/09/eu-surveillance-sales-china-human-rights-abusers-2/](https://www.amnesty.org/en/latest/news/2020/09/eu-surveillance-sales-china-human-rights-abusers-2/), Uluslararası Af Örgütü, *Kontrol Dışı: Dijital Gözetim Aygıtının İhracatına Yönelik AB Yasalarının Başarısızlığı* (İndeks No: EUR 01/2556/2020), 21 Eylül 2020 (İndex: EUR 01/2556/2020), 21 September 2020, [amnesty.org/en/documents/eur01/2556/2020/en/](https://www.amnesty.org/en/documents/eur01/2556/2020/en/)

¹³⁶ Bkz. Uluslararası Af Örgütü'nün **#Banthescan** kampanyası, New York City hikayesi: <https://banthescan.amnesty.org/nyc/#stories>

¹³⁷ Bkz. Uluslararası Af Örgütü'nün **#Banthescan** kampanyası, Haydarabad hikayesi: <https://banthescan.amnesty.org/hyderabad/#stories>

6. Ne istiyoruz?

PROTESTO HAKKINI KORU!

Adaletsizlik, yolsuzluk, aşırı eşitsizlik, sosyo-ekonomik haklara yönelik derinleşen tehditler, iklimsel ve çevresel tahribat, ırkçılık, ayrımcılık, toplumsal cinsiyete dayalı şiddet, kamusal söylemde artan kutuplaşma ve sivil alanın erozyona uğraması, şu anda halkı harekete geçiren kritik konulardan bazılarıdır. Evet, eleştiri ve karmaşa bazıları için rahatsız edici olabilir, ancak toplumlarımızın kapsayıcı olmasını sağlamak ve özellikle en şiddetli biçimde ötekileştirilenler için sandığın ötesinde aktif kamusal katılımı mümkün kılmak için ödenmesi gereken hakkaniyetli bir bedeldir bu. Kitlesel seferberlik ve protesto, insan hakları konusundaki en önemli ilerlemelerin yolunu açmıştır.

Ancak, insanlar protestolarını arttırdıkça, otorite sahipleri güç ve kontrolü kaybetmekten korktukları için denetimlerini aynı oranda sıkılaştırıyor. Son birkaç yılda, devletler ve diğer yetkililer, barışçıl protestoları daha da zorlaştırmak için giderek daha fazla engel koydular. İktidardakiler, protestoların gücünün ve statükoya meydan okuma ve dönüştürme potansiyelinin daha fazla farkına vardıkça, protestoları bastırmak için daha küstah ve acımasız araçlara bel bağladılar.

Günümüzde protestocular sivil alanı daraltan çeşitli engellerle karşı karşıya kalıyorlar. Bu engeller arasında ifade, toplanma ve örgütlenme özgürlüğü haklarını kısıtlamaya yönelik gitgide artan yasalar ve diğer baskıcı önlemler; protestoların denetiminde gücün kötüye kullanılması ve hukuka aykırı kitlesel ve planlı gözetimin, internet kesintilerinin ve gücün çevrimiçi kötüye kullanılmasının yaygınlaşması yer alıyor.

Bu baskılar dünyanın her yerinde yaşanıyor. Bütün protesto biçimlerine yönelik daha sıkı kısıtlamalar ve protestoculara yönelik saldırılar protestocuların yaftalanmasında ve amaçlarının gayri meşrulaştırılmasında rol oynuyor. Bu kısır döngü kırılabilir ve kırılmalıdır: Ama bu ancak hükümetler kısıtlamaları kaldırırca, protesto hakkını kolaylaştırırca ve barışçıl protestoları baş belası veya bastırılması gereken bir şey olarak değil, sağlıklı bir toplumun işareti ve sorun ve şikayetleri ele almak için gerekli diyalog sürecinin bir parçası olarak görürse gerçekleşebilir.

Basitçe ifade etmek gerekirse, "Protesto Hakkını Korumamızın amacı, bütün insanların barışçıl eylemde bulunabilmeleri ve seslerini güvenli bir şekilde ve baskıya uğramadan duyurabilmeleridir. Bu nedenle Uluslararası Af Örgütü, hükümetleri, protestocuların elverişli koşullarda protesto edebilmeleri ve saldırıya uğramamaları için yasalarda ve uygulamada korunmaları gerektiğine dair net bir mesaj iletmeye çağırıyor. Yetkililer protesto öncesinde, esnasında ve sonrasında barışçıl protestoları engellemek için konulan bütün engel ve gereksiz kısıtlamaları kaldırmak için acil önlemler almalıdır.

HÜKÜMETLERİ ŞU ADIMLARI ATMAYA DAVET EDİYORUZ:

Barışçıl protestocuları suçlu, terörist, kamu düzenine ve güvenliğine yönelik bir tehdit veya bastırılması gereken bir sorun olarak gösteren bütün yaftalayıcı söylemlere son verin.

İfade ve barışçıl toplanma özgürlüğü haklarını baltalayan bütün mevzuatı yürürlükten kaldırın veya değiştirin ve mevzuatı BM İnsan Hakları Komitesi'nin 37. Genel Yorumu da dahil olmak üzere uluslararası insan hakları hukuku ve standartlarına uygun hale getirin.

İnsanların önceden izin almak zorunda kalmadan protesto organize edebilmelerini ve protestolara katılabilmelerini ve protestonun yeri, zamanı ve şekline karar vermek konusunda özgür olmalarını sağlamak için yeterli mevzuatı uygulayın.

Bir bildirim prosedürünün geçerli olduğu durumlarda, önceden bildirim gerekliliklerinin bir izin talebi olarak değil, yalnızca protesto niyetinin bir bildiri olarak ele alınmasını sağlayın. Bildirim süreci şeffaf, tutarlı, bürokratik ve ayrımcılıktan muaf olmalıdır. Resmi tebligat olmaması, bir toplantının kanuna aykırı olduğuna karar vermek veya dağıtılmasına izin vermek için bir gerekçe olarak kullanılmamalıdır.

Bir toplanmanın zamanı, yeri veya şekliyle ilgili herhangi bir kısıtlamanın gerekli ve meşru bir amaç için orantılı olmasını sağlayın ve bir etkinliğin niteliğini temelden değiştirmeyin. Kısıtlamalar kaçınılmaz olduğunda, yetkililer her zaman en az müdahaleci araçları tercih etmeli ve makul alternatifler sunarak bu tür bir toplanmayı kolaylaştırmaya çalışmalıdır.

Bir toplanmaya ilişkin kısıtlamaları değerlendirirken duruma göre değerlendirme yapın. Bir toplanmanın yapılabileceği zaman veya yere dair genel yasaklar, yetkililerin belirli durumları değerlendirmesini ve bunların orantılılığını değerlendirmesini kaçınılmaz olarak engellediği için kabul edilemez kısıtlamalardır.

Kanunda ve uygulamada, kendiliğinden gelişen toplanmaların diğer toplanmalarla aynı şekilde korunmasını ve kolaylaştırılmasını güvence altına alın.

Protestocuları susturmak ve caydırmak için cezai, medeni ve idari hukuk sistemlerini kötüye kullanmayı bırakın. Terörle mücadele mevzuatı gibi başka amaçlar için tasarlanmış mevzuatın kullanılması bilhassa endişe vericidir.

Kolluk kuvvetlerinin, yalnızca bir bildirim şartına uymadığı veya başka bir şekilde yasadışı olduğunu düşündükleri için bir toplanmayı dağıtmaları için bir toplanmayı dağıtma kararı, yalnızca şiddetin genelleştiği ve daha az kısıtlayıcı yollarla kontrol edilemediği durumlarda başvurulacak bir son çare olmalıdır.

Sivil itaatsizlik eylemlerine ilişkin kısıtlamaların, uluslararası hukuk ve vicdan, ifade ve barışçıl toplanma özgürlüğü haklarına ilişkin standartlar doğrultusunda ulusal mevzuat kapsamında ele alınmasını ve değerlendirilmesini sağlayın. Özellikle, kolluk kuvvetlerinin ve yargı makamlarının, niyeti ve genel etkisi de dahil olmak üzere bir sivil itaatsizlik eyleminin spesifik unsurlarını dikkate alabilmelerini sağlamak için gerekli önlemleri alın ve vicdan, ifade ve barışçıl toplanma özgürlüğü hakları üzerine gereksiz kısıtlamalar getirilmemesini sağlayın.

Olağanüstü bir kriz durumu nedeniyle barışçıl toplanma özgürlüğü hakkına getirilen istisnaların gerçekten istisnai ve geçici olmasını sağlayın. Barışçıl toplanma hakkına ilişkin mevcut kısıtlamalar olağanüstü durumlarda da genellikle yeterli olmaktadır ve bu nedenle durumun aciliyeti daha fazla istisnayı meşru gösteremez.

Kolluk görevlilerinin yalnızca meşru amaçlarına ulaşmak için başka bir yol olmadığında güç kullanmasını sağlayın; güç kullanımı da karşılaşılan durum bağlamında gerekli ve orantılı olmalıdır. Protestoculara karşı güç kullanımı bir insan hakları ihlalidir.

Toplanmalar dahil olmak üzere çeşitli durumlarda güç ve ateşli silah kullanımını düzenleyen yasa ve yönetmelikleri Kolluk Görevlileri Tarafından Güç ve Ateşli Silahların Kullanımına İlişkin BM Temel İlkeleri de dahil olmak üzere, güç kullanımına ilişkin uluslararası standartlara uygun olmalarını sağlamak için değiştirin.

Yasada ve uygulamada bütün üniformalı kolluk görevlilerinin kolayca tanınabilir ve açıkça görülebilir bir kişiselleştirilmiş kimlik biçimi sergilemelerini sağlayın ve kolluk kuvvetleri mensuplarının ve onların komutanlarının eylemleri konusunda eksiksiz hesap verebilirliklerini sağlamak için gerekli bütün diğer adımları atın.

Toplantıların, toplanmayı kolaylaştıracak şekilde yönetilmesi konusunda kolluk kuvvetlerine yeterli eğitimi sağlayın.

Toplanmaların denetimi sırasında silahlı kuvvetleri konuşlandırmaktan ve askeri teknik ve teçhizat kullanmaktan kaçının.

Basın mensupları, avukatlar ve insan hakları savunucuları dahil olmak üzere barışçıl toplanmalar bağlamında başkalarının maruz kaldığı ihlalleri ve kötü muameleleri izleyen ve haber yapan kişileri koruyun; toplanmaların denetlenmesinde yer alan görevlilere, gözlemcilere ve basın mensuplarına karşı hukuka aykırı güç kullanılmasına ve bu tür izleme ve haberlerin engellenmesine müsamaha gösterilmeyeceğine dair kesin bir mesaj iletin.

Protestolar sırasında kolluk kuvvetleri tarafından yapılan tüm insan hakları ihlalleri iddialarını derhal tarafsız, bağımsız ve etkili bir şekilde soruşturun.

Göz yaşartıcı gaz veya tazyikli su gibi gelişigüzel etkilere ve yüksek zarar potansiyeline sahip araçların sadece yaygın şiddet durumlarında kalabalığı dağıtmak amacıyla ve sadece diğer tüm araçlar şiddeti kontrol altına alamadığında kullanıldığından emin olun. İnsanlar kapalı bir alandayken veya yolların veya diğer kaçış yollarının kapatıldığı yerlerde bu araçlar kullanılamaz.

Başlangıçta askeri amaçlarla geliştirilen silahları, istenen kolluk hedefine ulaşmak için etkili olmalarını ve kolluk faaliyetlerinde uygun şekilde kullanılabilmelerini sağlamak için uyarlanmadıkları ve test edilmedikleri sürece, kolluk faaliyetlerinde kullanılmaktan kaçının.

İşkence veya diğer türde kötü muameleden başka hiçbir pratik kullanımı olmayan, doğası gereği kötüye kullanıma açık kolluk kuvvetleri teçhizatının üretimini ve ticaretini yasaklayın.

İşkence veya diğer kötü muamele türleri için kötüye kullanması muhtemel kişilere devrini önlemek için kolluk kuvvetleri ekipmanlarının ticaretini denetleyin.

Yapısı gereği kötüye kullanılmaya müsait ekipmanları yasaklayan ve kolluk kuvvetleri ekipmanlarının ticaretini denetleyen küresel, yasal olarak bağlayıcı bir İşkencesiz Ticaret Sözleşmesi'nin oluşturulmasını aktif olarak destekleyin.

Yüz tanıma teknolojilerini ve diğer müdahaleci gözetim teknolojilerini, bunların geliştirilmesi, satışı ve kullanımı da dahil olmak üzere yasaklayın, çünkü bu sistemler mahremiyet hakkını ihlal eder ve barışçıl toplanma ve ifade özgürlüğü ve eşitlik hakkını ve ayrımcılığa uğramama hakkını tehdit eder.

Hindistan'daki Tuz Yürüyüşü, Arap Baharı, Black Lives Matter, #MeToo ve #MareaVerde protestoları – bunlar tarihin akışını değiştiren, yeni gerçeklikler talep eden ve küresel sosyal değişimlere giden yolu açan protestolardan sadece birkaçı. Barışçıl protesto, toplumlarda insan hakları talep etmek için kullanılan en güçlü ve yaratıcı araçlarından biridir ancak bugün dünyanın her köşesinde tehdit altındadır.

Doğası gereği kamusal ve dinamik olan barışçıl protestolar, adaletsizliği ve diğer acil sorunları hasır altı etmek isteyen iktidar sahiplerini korkutuyor. Hükümetler diyalog yoluyla çözüm aramak yerine, devlet kaynaklarını protestocuları çeşitli şekillerde bastırmak için kullanıyorlar. Bu raporda, Uluslararası Af Örgütü, barışçıl protestocuların nasıl yaftalandığını, gözaltına alındığını, yaralandığını ve hatta öldürüldüğünü belgeliyor. Olası herhangi bir muhalefeti daha da bastırmak ve eylemlerine sahte bir meşruiyet havası katmak için devletler, yasama yolunu kullanmak da dahil olmak üzere gereksiz kısıtlamalar getiriyorlar. Bu saldırılar, halihazırda ayrımcılık ve ötekileştirmeye karşı karşıya olan bireyleri ve toplulukları bilhassa etkilemektedir.

Uluslararası Af Örgütü bu raporla “Protesto Hakkını Koru” başlıklı yeni küresel kampanyasını başlatıyor. Kampanya, barışçıl protestocuların yanındadır ve herkesin harekete geçebilmesi ve sesini güvenli bir şekilde ve baskıya uğramadan duyurabilmesi için insan hakları talep eden toplumsal hareketleri desteklemektedir.

İndeks: ACT 30/5856/2022

Yayımlanma tarihi: Temmuz 2022

Orijinal dil: İngilizce

© Amnesty International 2022

